

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการทำงานของสหวิชาชีพในการให้ความคุ้มครองเด็กหญิงจากการกระทำทารุณกรรมทางเพศนั้น จะทำการศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการทำงานของทีมสหวิชาชีพ และแนวคิดสตรีนิยมซึ่งจะใช้ในการวิเคราะห์ผลการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

1. การทารุณกรรมทางเพศเด็กหญิง
2. การคุ้มครองเด็กหญิง
 - ก. การคุ้มครองเด็กหญิงภายใต้กรอบของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
 - ข. การคุ้มครองเด็กหญิงภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก
3. การปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองเด็กหญิง
4. แนวคิดสตรีนิยม
 - ก. แนวคิดเรื่องการทำทารุณกรรมทางเพศต่อผู้หญิงและเด็กหญิงโดยบุคคลในครอบครัว
 - ข. แนวคิดสตรีนิยมแนวสุดขั้ว (Radical Feminism) กับงานคุ้มครองเด็กหญิง
 - ค. แนวคิดเรื่องสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของเด็กหญิง
 - ง. แนวคิดนโยบายสังคมในการคุ้มครองเด็กหญิง

การทำทารุณกรรมทางเพศเด็กหญิง

คำจำกัดความในเรื่องการทำทารุณกรรมหรือการใช้ความรุนแรงต่อเด็กนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะหมายรวมทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย แม้ว่าจากสถิติที่กล่าวถึงมาแล้วในบทที่ 1 จะชี้ให้เห็นว่าเหยื่อของการทารุณกรรมโดยเฉพาะทางเพศนั้น เป็นเด็กหญิงมากกว่าเด็กชายก็ตาม ดังจะเห็นได้จากการพูดถึงประเด็นนี้ในที่ต่างๆ ดังนี้

การทำทารุณกรรมเด็ก หรือการใช้ความรุนแรงต่อเด็กนั้น จากการศึกษาเรื่องความรุนแรงต่อเด็ก ของสหประชาชาติ พ.ศ. 2549 (UN Study on Sexual Violence Against Children, 2006) ได้สรุปคำจำกัดความไว้ดังนี้

- ความรุนแรงเกิดขึ้นเมื่อมีคนใช้กำลังหรืออำนาจเพื่อทำร้ายผู้อื่นโดยตั้งใจ
- ความรุนแรงรวมถึงการขู่ว่าจะกระทำรุนแรง และทำให้เกิดอันตราย และการลงมือกระทำจริง
- อันตรายที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นต่อจิตใจ สุขภาพ ความเป็นอยู่ที่ดี และต่อร่างกาย
- ความรุนแรงยังหมายรวมถึงการที่เราตั้งใจทำร้ายตัวเอง ไปจนถึงการทำลายชีวิตตนเองอีกด้วย

จากการศึกษาครั้งนี้ได้สรุปถึงผลของความรุนแรงที่มีต่อเด็กไว้ดังนี้

- ผลต่อสุขภาพกายและ พัฒนาการทางกายของเด็ก หากมีการกระทบกระเทือนสมอง การบาดเจ็บ ฟกช้ำ กระดูกหัก
- ผลต่อพัฒนาการทางจิตใจ การสมาคมกับผู้อื่น ขาดความไว้วางใจผู้อื่น หวาดระแวง ไม่สามารถแสดงความรู้สึกให้ผู้อื่นรับรู้ได้
- ผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก
- ผลทางอารมณ์ ความเครียด ความก้าวร้าว การเก็บตัว อาจนำไปสู่การทำร้ายตัวเอง หรือฆ่าตัวตาย
- อาจนำไปสู่การกระทำอื่นๆ เช่น การใช้สารเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การแต่งงานก่อนวัยอันควร

สรุปได้ว่า การทารุณกรรมเด็ก หมายถึง การกระทำทารุณกรรมทางร่างกาย จิตใจ หรือทางเพศ หรือการละเลยไม่ให้การเลี้ยงดู ดูแลตามมาตรฐานอันควรแก่เด็ก จนเป็นเหตุให้เด็กได้รับอันตราย หรือมีผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กทำให้ไม่เป็นไปตามวัย ผู้กระทำอาจเป็นผู้ที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันหรือคนคุ้นเคย เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ญาติ เพื่อน คนข้างบ้าน หรือ คนแปลกหน้าที่ไม่เคย รู้จักกันมาก่อนก็ได้ แต่จากสถิติส่วนใหญ่ผู้กระทำมักเป็นคนที่เด็กรู้จักคุ้นเคย และไว้วางใจ และผู้ถูกกระทำโดยเฉพาะการทารุณกรรมทางเพศมักเป็นเด็กหญิง

สำหรับการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก หรือการล่วงละเมิดทางเพศนั้น มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ในที่ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ดังจะยกตัวอย่างมาพอสังเขป ดังนี้

การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก หมายถึง การกระทำกิจกรรมทางเพศต่อเด็ก โดยที่เด็กไม่สามารถให้ความยินยอมพร้อมใจ หรือไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะเข้าใจการกระทำเหล่านี้ กิจกรรมดังกล่าวทำเพื่อความพึงพอใจทางเพศของผู้กระทำ ซึ่งรวมไปถึงการสัมผัสทางเพศที่

พินดีรวิวตรีหญิง สุภกา ศิริทรัพย์ (2542, น. 19-20) อ้างถึงความหมายของการล่วงเกินทางเพศจาก Child Abuse Protocol สำหรับเขตกรุงออกตตาวา เมืองคาร์ลตัน ประเทศแคนาดา ซึ่งได้บัญญัติคำจำกัดความของการล่วงเกินทางเพศตาม ข้อ 2B ว่าหมายความรวมถึงการกระทำอนาจารด้วยการแสดงอวัยวะเพศต่อเด็ก การร่วมประเวณี การรุกรานทางเพศ หรือแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศที่เกี่ยวข้องกับเด็กซึ่งผิดประมวลกฎหมายอาญา หรือทำให้เด็กตกอยู่ในภาวะที่ต้องการความคุ้มครองตาม Child and Family Service Act และรวมถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวและบุคคลภายนอก

การล่วงเกินทางเพศ (สุภกา ศิริทรัพย์, 2542, น. 19-20) อาจรวมถึง

1. การสอดหรือใส่เข้าไปในช่องคลอด ทวารหนัก หรือปาก ด้วยอวัยวะเพศ วัตถุ หรือเครื่องมือชนิดอื่นใด เครื่องใช้ไฟฟ้า
2. การใช้ปาก โดยใช้ปากกับช่องคลอดหรือทวารหนัก หรือปากต่อปาก การใช้ลิ้น หรือปากกับอวัยวะเพศหญิง หรืออวัยวะเพศชาย
3. การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ทั้งนี้ ไม่ว่าจะด้วยความร่วมมือด้วยกันทั้งสองฝ่าย หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถูกบังคับ
4. การสัมผัสร่างกาย ได้แก่ หน้าอก ก้น บริเวณอวัยวะเพศ ขาอ่อน บริเวณทวารหนัก
5. การใช้เด็กในเรื่องทางเพศ โสเภณีเด็ก เพื่อสำเร็จความใคร่ของผู้ใหญ่เพื่อเงินหรือค่ากำไร
6. การถ่ายภาพอนาจารเด็ก โดยใช้เด็กหรือแสดงภาพเด็กในลักษณะทางกามารมณ์ เพื่อให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้ใหญ่
7. การจูบ โดยจูบแบบเนิ่นนาน หรือจูบแบบฝรั่งเศส ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กเพื่อสำเร็จความใคร่
8. การอดของดิบ การเปลือยกายอย่างจงใจและไม่สมควร โดยเปลือยบริเวณอวัยวะเพศ หน้าอก เป็นต้น
9. การถ่มน้ำลาย เช่น แอบดูเด็กแต่งกาย หรืออาบน้ำ เป็นต้น

มีมาคาดติเกี่ยวกับการทารุณกรรมเด็กหลายอย่าง เช่น มักเชื่อกันว่าผู้กระทำการ ทารุณกรรมทาง ร่างกาย ทางวาจา และทางจิตใจ และละเลยไม่เล็งดูตามควร มักเป็นแม่ ผู้ถูกกระทำ

มายาคติอีกข้อคือการคิดว่าปัญหาการทารุณกรรมต่อเด็กมักเกิดกับครอบครัวยากจน มีรายได้น้อย เป็นคนผิวสี ครอบครัวมีปัญหาความรุนแรง ปัญหาเศรษฐกิจ หรือมีประวัติเคย ถูกกระทำรุนแรงมาก่อนในวัยเด็ก แม้จะมีผลการวิจัยในเรื่องนี้ของสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ แต่ก็ยังเป็นงานวิจัยที่ทำครอบคลุมเป็นบางกลุ่ม เช่น การวิจัยเพื่อหาสาเหตุของการกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก จะมุ่งไปที่ผู้หญิงซึ่งเป็นแม่เป็นส่วนใหญ่ มีงานวิจัยน้อยมากที่วิจัยบทบาทของพ่อในกรณีนี้ เนื่องจากบทบาทของผู้หญิงในสังคมคือการทำหน้าที่ผู้ดูแลในครอบครัว มีหน้าที่เลี้ยงดู เมื่อมีเด็กถูกกระทำทารุณกรรม นักวิจัยจึงมุ่งเน้นไปทำวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของแม่ หรือมุ่งหาสาเหตุที่แม่ทำทารุณกรรมต่อลูก โดยละเลยความจริงที่ว่าในครอบครัวนั้นสมาชิกแต่ละคนย่อมมีบทบาทด้วยกันทั้งสิ้น

การคุ้มครองเด็กหญิง

ก. การคุ้มครองเด็กหญิงภายใต้กรอบของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่กำหนดขึ้นตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ ที่ว่าด้วยศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยระลึกว่าเด็กมีสิทธิพิเศษที่จะได้รับการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครอง ทั้งในสภาพแวดล้อมของครอบครัว และการเลี้ยงดูอื่น ๆ บนพื้นฐานทางประเพณีและค่านิยมทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์และสังคม ประเทศไทยนั้นได้ลงนามในภาคยานุวัติสารเข้าเป็นภาคีในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และอนุสัญญามีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 (อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก, 2544)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้นครอบคลุมสำหรับเด็กทุกคน ทั้งหญิงชาย และทุกเชื้อชาติ ดังนั้นการคุ้มครองเด็กหญิงจึงอยู่ภายใต้อนุสัญญานี้ด้วย ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก การคุ้มครองเด็ก เป็นหนึ่งในสิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับ ได้แก่ สิทธิในการอยู่รอด สิทธิในการ

1. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ด้านนิติบัญญัติ บริหารสังคม และการศึกษา ในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิต การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้งหรือ การปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศขณะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นใด ซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล
2. ตามแต่จะเหมาะสม มาตรการคุ้มครองเช่นว่านี้ ควรรวมถึง กระบวนการที่มีประสิทธิผลสำหรับการจัดตั้งแผนงานทางสังคม ในอันที่จะให้การสนับสนุนที่จำเป็นแก่เด็กและบุคคลซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล ตลอดจนกระบวนการที่มีประสิทธิผลสำหรับการป้องกันในรูปแบบอื่น และให้มีการระงับ การรายงานการส่งเรื่องเพื่อพิจารณา การสืบสวนการปฏิบัติ และการติดตามเรื่องของกรณีการปฏิบัติที่ผิดต่อเด็กตามที่ระงับมาแล้วข้างต้น และในกรณีที่เหมาะสมให้ทางตุลาการเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

กล่าวโดยย่อ การคุ้มครองเด็ก หมายถึงการคุ้มครองเด็กจาก การถูกละเมิด การถูกทอดทิ้ง การถูกแสวงประโยชน์ และจากความรุนแรง (UNICEF, 2549) ทั้งนี้ยังหมายรวมไปถึงการเฝ้าระวัง การป้องกัน และการจัดบริการตอบสนองที่เหมาะสมต่อปัญหา

การเฝ้าระวังก่อนที่ปัญหาจะเกิดทำได้โดยการเก็บข้อมูลเด็ก ข้อมูลครอบครัว เพื่อนำมาใช้ ในการประเมินสถานการณ์ และวิเคราะห์ความเสี่ยง ต่อปัญหาด้านการคุ้มครองเด็กในชุมชนต่างๆ เพื่อนำไปสู่การวางแผนป้องกัน ไม่ให้เกิดอันตรายต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการละเมิด ทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ หรือความรุนแรง

แต่หากว่ามีเด็กที่ประสบกับปัญหาด้านการคุ้มครองเด็กแล้ว ก็จะต้องมีการให้ความช่วยเหลือ ให้บริการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา ซึ่งมีสองระยะ คือระยะฉุกเฉิน และระยะยาว ในระยะฉุกเฉิน ให้ความช่วยเหลือทันทีอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ เช่น รับฟังปัญหา นำเด็กออกจากสถานการณ์เสี่ยง ให้คำปรึกษา ดูแลอาการทางจิตใจ และทางร่างกาย ดำเนินการ ทางกฎหมาย ส่วนการตอบสนองระยะยาว ทำได้โดยฟื้นฟูจิตใจ และร่างกาย ให้ความช่วยเหลือ

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า การคุ้มครองเด็ก หมายถึงการปกป้องคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิด ถูกแสวงประโยชน์ ถูกทอดทิ้ง และถูกทารุณกรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการดูแลให้เด็กได้มีโอกาสเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก

ภาพที่ 2
สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก

ที่มา: เว็บไซต์องค์การยูนิเซฟ (<http://www.unicef.org>)

สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก (Protective Environment) เป็นปรัชญาการทำงานด้านการคุ้มครองเด็กขององค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น องค์การยูนิเซฟ องค์กรช่วยเหลือเด็ก (Save the Children) เป็นต้น สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก (ภาพที่ 1 สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก) ประกอบไปด้วย

ความมุ่งมั่นของรัฐบาล (Government commitment) ในการที่จะสร้างมาตรการต่าง ๆ ที่เข้มแข็งในการคุ้มครองเด็ก เช่น การมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก การมีระบบการคุ้มครองเด็ก การมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งประกอบไปด้วยงบประมาณ และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และตั้งใจทำงานจริงจัง

โครงสร้างทางกฎหมาย (Legislative) ที่เกี่ยวข้อง การตรากฎหมายขึ้นใหม่ หรือแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ และดำเนินการให้มีผลบังคับใช้จริง โดยมุ่งประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

ทัศนคติ (Attitudes) ของคนในสังคมที่มีความเข้าใจตรงกันในเรื่องการคุ้มครองเด็ก และอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดกับเด็ก อันได้แก่ การล่วงละเมิด การปล่อยปละละเลย การแสวงประโยชน์ และการทารุณกรรม และเข้าใจว่าจะต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการคุ้มครองเด็กอย่างไร ตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงระดับชาติ ความเข้าใจว่าประเพณี วัฒนธรรมบางอย่างอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็กได้ ซึ่งต้องการการปรับปรุงและแก้ไข

การมีเวทีเปิด (Open discussion) สำหรับการพูดคุยถกเถียงในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กได้ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหา และการให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก

ความรู้เรื่องทักษะชีวิตสำหรับเด็ก (Children's lifeskill) เพื่อที่เด็ก ๆ จะสามารถเรียนรู้ถึงอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับเขา และสามารถป้องกันตัวเองได้ตามควรแก่อายุและความเข้าใจของเขา และทราบว่าหากต้องการความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เขาจะหาได้จากใครบ้าง เช่น พ่อ แม่ ครู

ความรู้ของชุมชน (Awareness of community) ในประเด็นปัญหาหลัก ๆ ในเรื่องการคุ้มครองเด็กของชุมชนตนเอง เพื่อหาทางดำเนินการในการป้องกัน หรือแก้ไข และให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในชุมชนได้

มีบริการที่จำเป็นแก่เด็กซึ่งถูกละเมิด ละเลย แสวงประโยชน์ ทารุณกรรม และการบำบัดฟื้นฟู เพื่อให้สามารถกลับมาดำเนินชีวิตอยู่กับครอบครัวได้ตามปกติอีกครั้งหนึ่ง (Essential services and rehabilitation) ไม่ว่าจะให้บริการของหน่วยงานรัฐ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน บริการเหล่านี้ต้องเป็นบริการที่เหมาะสม ดำเนินการโดยบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทาง

การเฝ้าระวังและรายงานสถานการณ์ (Monitoring and reporting) เพื่อดำเนินงานในเชิงป้องกันก่อนจะเกิดอันตรายขึ้นกับเด็ก ควรประกอบไปด้วยการมีข้อมูลเด็กในชุมชน และข้อมูลประเด็นปัญหาหลักในชุมชนเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์วางแผนเชิงป้องกัน และแผนการใช้งบประมาณของท้องถิ่นได้ ("Protective Environment for Children", Online, 2007)

เจียรโท รอตครุฑา (2543, น. 20-21) ได้รวบรวมเนื้อหาสำคัญจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กโดยเฉพาะที่กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังนี้

ข้อ 1 เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งอนุสัญญานี้ เด็กหมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านี้นี้ตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น

ข้อ 2 (1) รัฐภาคีจะเคารพ และประกันสิทธิตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ แก่เด็กแต่ละคนที่อยู่ในเขตอำนาจของตน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าชนิดใด ๆ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น ต้นกำเนิดทางชาติ ชาติพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิดหรือสถานะอื่น ๆ ของเด็ก หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย

(2) รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง เพื่อที่จะประกันว่าเด็กได้รับการคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติ หรือการลงโทษในทุกรูปแบบ บนพื้นฐานของสถานภาพ กิจกรรม ความคิดเห็นที่แสดงออก หรือความเชื่อของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือสมาชิกในครอบครัวของเด็ก

ข้อ 3 (1) ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันสังคม สงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก

(2) รัฐภาคีรับที่จะประกันให้มีการคุ้มครอง และการดูแลแก่เด็กเท่าที่จำเป็นสำหรับความอยู่ดีของเด็ก โดยคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบเด็กนั้นตามกฎหมายด้วย และเพื่อการนี้ จะดำเนินมาตรการทางนิติบัญญัติและบริหารที่เหมาะสมทั้งปวง

(3) รัฐภาคีจะประกันว่า สถาบัน การบริการ และการอำนวยความสะดวกที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการดูแลหรือการคุ้มครองเด็กนั้น จะเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้โดยหน่วยงานที่มีอำนาจ โดยเฉพาะในด้านความปลอดภัย สุขภาพ และในเรื่องจำนวนและความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ

ข้อ 34 รัฐภาคีรับที่จะคุ้มครองเด็กจากการแสวงประโยชน์ทางเพศ และการกระทำทางเพศที่มีขอบทุกรูปแบบ เพื่อการนี้รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ทั้งมาตรการภายในประเทศ และมาตรการทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อป้องกัน

ก. การชักจูง หรือบีบบังคับเด็กให้มีส่วนร่วมในกิจการทางเพศใด ๆ ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ข. การแสวงประโยชน์จากเด็กในการค้าประเวณี หรือการกระทำอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเพศที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ค. การแสวงประโยชน์จากเด็กในการแสดงลามกอนาจาร และที่เกี่ยวกับสิ่งลามกอนาจาร (สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2540, น. 3-4 อ้างถึงใน เขียวไท รอดครุฑา, 2543, น. 21)

ข้อ 35 รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ทั้งในระดับประเทศ ระดับ ทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อป้องกันการลักพา การขาย หรือการลักลอบค้าเด็ก ไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ใด หรือในรูปแบบใด

แนวคิดในการคุ้มครองเด็กที่เป็นมาตรฐานสากลนี้ได้รับการพิจารณาและยอมรับโดย ประเทศทั่วโลก ยกเว้นสหรัฐอเมริกา และดังที่ได้กล่าวแล้วว่าประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติ สारเข้าเป็นภาคีในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งเป็นผลให้มีการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งได้รวบรวมแนวคิดคุ้มครองเด็กตามมาตรฐานสากลบวกกับบริบทของปัญหาเด็กใน ประเทศไทยไว้ด้วยกัน

ข. การคุ้มครองเด็กหญิงภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

แต่เดิมประเทศไทยใช้ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 เป็นหลักในการทำงานเพื่อ คุ้มครอง สวัสดิภาพเด็กก่อนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผล บังคับใช้เมื่อเดือนมีนาคม 2547 มีหลักการสำคัญคือเป็นกฎหมายที่มุ่งกำหนดวิธีปฏิบัติต่อเด็ก โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ดังที่ กำหนดไว้ในมาตรา 22 นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้มิได้มุ่งเน้นการลงโทษ หากแต่ต้องการกำหนด มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กโดยพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ใดที่มีเด็กอยู่ในความอุปการะ ดังกำหนด ไว้ในมาตรา 23 ว่า “ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะ เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ใน ความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ ตกอยู่ในความปกครองดูแลของตน มิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ” (พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546) เนื่องจากเด็กหญิงเป็นกลุ่มที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำทารุณ กรรมทางเพศมากกว่าเด็กชาย ในงานวิจัยนี้จึงจะมุ่งวิเคราะห์ถึงผลของการใช้กฎหมายนี้มีต่อ เด็กหญิง

การคุ้มครองเด็กภายใต้แนวคิดของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก แบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ การสงเคราะห์เด็ก การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และการส่งเสริมความประพฤตินักเรียน นักศึกษา

การสงเคราะห์เด็กหมายถึง การให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัว เพื่อให้ครอบครัว สามารถให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กตามสมควรแก่ขนบประเพณีและ

การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หมายถึง การคุ้มครองเด็กเพื่อไม่ให้เด็กตกอยู่ในอันตราย ในกรณีที่สงสัย หรือน่าจะเชื่อได้ว่าเด็กถูกหรือจะถูกทำทารุณกรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กสามารถแยกเด็กออกจากครอบครัวเพื่อไว้ในอารักขาได้ทันที และใน ขณะเดียวกันต้องดำเนินการให้เด็กได้รับการดูแลรักษาทั้งทางกายและจิต หากเด็กได้รับการทารุณ กรรม ในกรณีนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องสืบค้น และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทำการประเมินเด็ก ประเมินครอบครัว และสภาพแวดล้อม เพื่อวางแผนในการให้ความคุ้มครองเด็กทั้งในระยะสั้น และ ระยะยาว นอกจากนี้การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กยังหมายรวมถึงการคุ้มครองเด็กที่เสี่ยงต่อการ กระทำความผิดอีกด้วย แนวทางการดำเนินงานจะเป็นไปในทิศทางเดียวกับการคุ้มครองเด็กที่ เสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรม โดยมีการวางแผนการดำเนินงานเพื่อป้องกันมิให้เด็กกระทำความผิด และมีผู้ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด รวมไปถึงจัดให้มีการบำบัดฟื้นฟูทั้งทางกายและจิตแก่เด็กหาก จำเป็น (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก, 2546)

การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษา หมายถึง การส่งเสริมให้เด็กนักเรียน นักศึกษา มีความประพฤติที่เหมาะสม มีความปลอดภัย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วย วิธีการแนะแนว ฝึกอบรม และจัดกิจกรรมสำหรับเด็กนักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อให้รู้ บทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งภารกิจนี้ โรงเรียน สถานศึกษาและครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ที่ จะต้องช่วยกันทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กได้กำหนดมาตรการในการคุ้มครองเด็ก เพื่อใช้เป็นหลักใน การดำเนินการสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นประชาชนทั่วไป พ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก พนักงาน เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานของรัฐ ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (อัยการจังหวัดน่าน, ออนไลน์, 2550)

1. มาตรการสงเคราะห์เด็ก เมื่อพบเห็นเด็กที่ควรได้รับการสงเคราะห์ พนักงาน เจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและครอบครัวของเด็ก

2. มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เมื่อพบเห็นเด็กถูกทำทารุณกรรม หรือเด็กที่มีความประพฤติไม่สมควร มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิด พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพ ช่วยเหลือให้เด็กได้รับความปลอดภัย โดยตรวจค้นแยกเด็ก และนำตัวเด็กไปตรวจรักษาทางร่างกาย หรือจิตใจ ทำการสืบเสาะพินิจหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก และครอบครัว เพื่อให้มีข้อมูลมาทำการวิจัยตามหลักวิชาการและกำหนดวิธีการในการคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสม นำเด็กไปรับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางร่างกาย และจิตใจ หรือส่งสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ให้เด็กได้รับการฝึกอาชีพ รับการศึกษา อบรมจริยธรรม หรือคืนเด็กให้ผู้ปกครองไปดูแลโดยกำหนดเงื่อนไข ให้พ่อแม่ไปปฏิบัติ เช่น ดูแลไม่ให้เด็กออกจากบ้านในเวลากลางคืน ไม่ให้เด็กเข้าไปในสถานที่ไม่สมควร ให้เด็กคบหาเพื่อนที่จะไม่นำพาไปในทางเสียหาย โดยมีเจ้าหน้าที่คอยกำกับควบคุม ดูแลพ่อแม่ผู้ปกครองให้ปฏิบัติตามที่กำหนดเงื่อนไขไว้
3. มาตรการส่งเสริมความประพฤติเด็ก นักเรียน นักศึกษา กฎหมายกำหนดมาตรการส่งเสริมความประพฤติ ด้วยการช่วยเหลือให้เด็กได้รับการศึกษา ฝึกอาชีพ เข้ารับการกล่อมเกลาจิตใจ ตามหลักศาสนา จัดให้มีกิจกรรม หรือระบบงานบริหารด้านแนะแนวในโรงเรียน เพื่อให้คำปรึกษาและอบรมแก่นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กมีความประพฤติที่เหมาะสม มีความปลอดภัย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

เพื่อให้มาตรการที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายสามารถเป็นไปได้อย่างจริง จึงมีการกำหนดคณะบุคคลหรือบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นกลไกในการคุ้มครองเด็ก ซึ่งประกอบไปด้วย คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด คณะอนุกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด ซึ่งโดยทั่วไปมักจะมี อนุกรรมการที่เป็นหลักสองคณะ คือ อนุกรรมการด้านการคุ้มครองเด็ก และอนุกรรมการด้านการส่งเสริมความประพฤติ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉพาะ หัวหน้าสำนักงาน และนักสังคมสงเคราะห์ประจำสำนักงาน คือผู้มี

คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติมีสมาชิกจากกระทรวงหลักซึ่งทำงานเกี่ยวข้องกับ เรื่องของเด็ก อันได้แก่ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันเป็นการมุ่งหมาย ให้เกิดการทำงานในลักษณะสหวิทยาการ โดยรวมคนซึ่งมีความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับเด็กมาร่วมกันปฏิบัติงาน คณะกรรมการคุ้มครองเด็กมีหน้าที่ในการวางนโยบาย ยุทธศาสตร์การทำงานในระดับชาติ และระดับจังหวัด ตามลำดับ

นอกจากนี้แล้วกลไกที่สำคัญอีกอย่างของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กคือ พนักงาน เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายปกครองเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่โดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ว่าราชการ จังหวัด นายอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีพนักงานเจ้าหน้าที่อีกส่วนหนึ่งซึ่ง จะต้องมาจากบุคคลซึ่งสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีด้านสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ หรือการศึกษา และทำงานด้านเด็กมาอย่างน้อยสองปี หรือปริญญาตรีหรือ เทียบเท่าสาขาอื่น และเคยทำงานด้านเด็กมาอย่างน้อยสี่ปี โดยบุคคลกลุ่มนี้จะต้องผ่านการอบรม หลักสูตรพนักงานเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ และผ่านการประเมินผล (ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ใน การสงเคราะห์เด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก พ.ศ. 2547, 2547)

พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจและหน้าที่ในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ออกระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก แห่งชาติไว้เพื่อความสะดวกและความเข้าใจในการดำเนินงาน ในระเบียบว่าด้วยวิธีการในการ คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรม หรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ พ.ศ. 2548 ได้กำหนดวิธีการ สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานไว้ ดังนี้

1. หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้ปกครองสามารถดูแลไม่ให้เกิดถูกทารุณกรรม หรือ จะไม่เลี้ยงดูโดยมิชอบอีก ให้มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครอง โดยอาจมีการแต่งตั้งผู้ คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กก็ได้ เพื่อคอยควบคุมดูแลให้ผู้ปกครองอีกทีหนึ่ง หรืออาจ วางข้อกำหนดให้ผู้ปกครองปฏิบัติตามเพื่อป้องกันมิให้เกิดถูกทารุณกรรมหรือได้รับ การเลี้ยงดูโดยมิชอบอีก ตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองต้องไม่ปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพัง กับผู้ใหญ่หรือเด็กอื่น หากเห็นว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็ก ห้ามไม่ให้บุคคลซึ่ง

2. หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้ปกครองไม่สามารถดูแลเด็กให้ปลอดภัยจากการถูกทารุณกรรมได้ โดยอาจเป็นผู้กระทำทารุณแก่เด็กเอง หรือยังคงเลี้ยงดูเด็กโดยมิชอบ อาจตัดสินใจแยกเด็กออกจากครอบครัว และส่งเด็กเข้าสถานคุ้มครองสวัสดิภาพได้ โดยต้องดำเนินการตามข้อ 1 ข้างต้นไปด้วยเพื่อให้สามารถนำเด็กกลับมาอยู่กับครอบครัวอีกโดยเร็วที่สุด
3. พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องประเมินสภาวะและความต้องการของเด็กก่อนตัดสินใจยุติการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยต้องทำรายงานเกี่ยวกับการขจัดหรือการควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็ก และต้องประเมินความสภาวะและความต้องการของเด็กและครอบครัวด้วย (ระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติว่าด้วย วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรม หรือถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบ พ.ศ. 2548, 2548)

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กนี้ถือว่าเป็นกฎหมายที่เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้สามารถเข้าดำเนินการช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมทางเพศได้ระดับหนึ่ง ตั้งแต่การกำหนดให้มีการแจ้งเหตุกรณีที่พบเด็กที่ถูกกระทำทารุณ รวมถึงการให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการแยกเด็กชั่วคราวเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งเป็นแนวคิดที่เหมาะสมและทันสมัยในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก นำไปสู่การปฏิบัติจริงด้วยวิธีต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนด ทั้งในเรื่องหลักการคุ้มครองเด็ก จากความรุนแรง และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ด้วยวิธีการปฏิบัติต่อเด็ก ระบบการช่วยเหลือ ระบบการส่งต่อ และระบบการให้คำปรึกษา รวมถึงการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ โดยมุ่งถึงการปฏิบัติที่ให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดอันสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก นอกจากนี้ยังเกิดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ในรูปแบบของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กทั้งในระดับชาติและในระดับจังหวัดที่ประกอบไปด้วยคณะกรรมการจากหน่วยงานต่าง ๆ และผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และผู้มีประสบการณ์สูงมาช่วยกำกับดูแลเรื่องเด็ก กำหนดนโยบายและวางระเบียบในการปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมทำให้องค์กรทางสังคมตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน องค์กร

การปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองเด็กหญิง

การปฏิบัติงานเป็นทีมในสหวิชาชีพ คือ การทำงานร่วมกันกับวิชาชีพอื่น ๆ เพื่อให้ได้ผลสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ในงานนั้นๆ ลักษณะสำคัญของการทำงานเป็นทีมโดยสมาชิกของทีมจะต้องมีลักษณะการทำงานร่วมกัน คือ มีความร่วมมือ การประสานงาน การแลกเปลี่ยน และความร่วมมือร่วมใจกัน (วาสนา เก้านพรัตน์, 2544, น. 45) ทีมสหวิชาชีพในการปฏิบัติงานเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรม คือ กลุ่มคนซึ่งประกอบด้วยวิชาชีพหลาย ๆ ฝ่ายที่เข้ามาประสานร่วมมือกันในการแก้ปัญหากรณีเด็กถูกทารุณกรรม สมาชิกในทีมประกอบด้วยตัวแทนเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐและเอกชน ซึ่งรับผิดชอบในการสืบค้นข้อเท็จจริง การบำบัดฟื้นฟู และการคุ้มครองเด็ก (ศรีเวียง ไพโรจน์กุล, 2550, น. 11)

ทีมสหวิชาชีพเพื่อให้การช่วยเหลือและดูแลเด็กที่ถูกทารุณกรรมเกิดขึ้นครั้งแรกในต่างประเทศ เมื่อสามสิบปีก่อน จากการที่กลุ่มบุคคลที่ให้การดูแลเด็กที่ถูกทารุณกรรมได้ตระหนักว่า ปัญหาของเด็กเหล่านี้เป็นปัญหาซับซ้อน ไม่มีบุคลากรเพียงสาขาวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่งจะให้การดูแลหรือเข้าแทรกแซงปัญหานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ทีมสหวิชาชีพที่มีการจัดตั้งครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อปี 1958 ที่ โรงพยาบาลเด็กแห่งพิทส์เบิร์ก (Pittsburgh Children's Hospital) โรงพยาบาลเด็กลอสแอนเจลิส (Children's Hospital in Los Angeles) และที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเดนเวอร์ (University Hospital, Denver) หลังจากนั้นทีมสหวิชาชีพเกิดขึ้นตามมาทั่วสหรัฐอเมริกา ทีมสหวิชาชีพที่จัดตั้งขึ้นในโรงพยาบาลมักมีจุดมุ่งหมายในการให้การดูแลเด็กที่ถูกทารุณกรรมอย่างครบวงจร รวมไปถึงการทบทวนกรณีศึกษาของเด็กที่ถูกส่งมารักษาที่โรงพยาบาล จัดการฝึกอบรม และการศึกษาวิจัย (ศรีเวียง ไพโรจน์กุล, 2550, น. 12)

วาสนา เก้านพรัตน์ (2544, น. 29-32) กล่าวถึงการปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กไว้ว่า จากการศึกษางานของศาลอาญาประเทศแคนาดา พบว่าข้อเท็จจริงที่ศาลจะต้องรับรู้มี 8 ประการ คือ

1. การประเมินสภาวะเด็กทุกด้าน
2. ผลกระทบของการกระทำที่มีต่อเด็ก
3. ประวัติเด็กด้านสวัสดิภาพ

4. การประเมินสภาวะจิตใจ สังคม ทุกด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว
5. ประเมินสภาวะใด ๆ เกี่ยวกับผู้กระทำผิด
6. ผลกระทบของการกระทำผิดที่มีต่อครอบครัว
7. ผลกระทบของกระบวนการพิจารณาคดีของศาลที่มีต่อเด็กและครอบครัว
8. แผนการบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมซึ่งสามารถรับบริการได้

ข้อเท็จจริงข้างต้นเกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง บำบัดฟื้นฟู และการกลับคืนสู่สังคมของเด็ก โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องทำงานใกล้ชิดกับนักกฎหมายอื่น ๆ โดยเฉพาะพนักงานอัยการ และผู้ประกอบวิชาชีพสาขาการแพทย์ และสังคมสงเคราะห์ เพราะข้อเท็จจริงเหล่านี้จะได้จากการทำงานแบบสหวิชาชีพ มิใช่กฎหมายเป็นตัวหลัก และผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ๆ มาให้ข้อมูลสนับสนุน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องเริ่มกระบวนการการทำงานแบบสหวิชาชีพ วาสนา แก้นพรัตน์ เสนอขั้นตอนการทำงาน 5 ขั้นตอน ซึ่งตรงกันกับขั้นตอนการทำงานแบบสหวิชาชีพเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม โดยแพทย์หญิงศรีเวียง ไพโรจน์กุล (2544 น.159-162) เพียงแต่วาสนา เพิ่มขั้นตอนที่ 5 เพื่อให้การปฏิบัติงานเพื่อเด็กสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อให้มีการดำเนินงานตามหลักการอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มาตรา 19 และ 39 กล่าวคือ

1. กระบวนการค้นหาความจริงหรือการสืบสวนสอบสวน
2. กระบวนการคุ้มครองและป้องกันเฉพาะหน้า
3. กระบวนการบำบัดฟื้นฟูเด็ก
4. กระบวนการส่งเด็กคืนสู่สังคม
5. กระบวนการป้องกันด้วยการลดปัจจัยเสี่ยงภายในครอบครัวและชุมชน

กระบวนการแรกในการค้นหาความจริงหรือการสืบสวนสอบสวน จะเริ่มต้นจากการพบความผิดปกติที่น่าสงสัยว่าจะเกิดจากการกระทำทารุณเด็ก เช่น สุขภาพจิต สุขภาพกายที่ผิดปกติ พัฒนาการตามวัยที่ช้าผิดปกติ บุคลิกภาพและพฤติกรรมที่ผิดปกติ บุคคลที่พบความผิดปกติเหล่านี้ก่อนมักจะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพด้านการศึกษา สังคมสงเคราะห์ และการแพทย์ ซึ่งผ่านการอบรมให้รู้จักสังเกตความผิดปกติดังกล่าว แล้วเริ่มต้นกระบวนการค้นหาความจริง โดยเริ่มต้นจากการค้นหาความเสียหายที่ร่างกายของเด็กโดยแพทย์ หรือกุมารแพทย์ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจร่างกาย เพื่อหาบาดแผล กระดูกหัก ความบอบช้ำเสียหายของอวัยวะภายใน ร่องรอยการถูกละเมิดทางเพศ ตรวจการติดเชื้อโดยเฉพาะการติดเชื้อจากเพศสัมพันธ์ และการตรวจสอบการตั้งครรภ์ กรณีที่มีการกระทำชำเรา หรือข่มขืนกระทำชำเรา เมื่อสรุปได้ว่ามีความเสียหายที่ถูก

หน่วยจิตเวชเด็กหรือวัยรุ่นปกติจะมีผู้ประกอบวิชาชีพ 3 อาชีพ คือ จิตแพทย์เด็ก นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ที่ซักถามเด็ก ทำกิจกรรม ฝ่าสังเกต รวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กรายนี้ เช่น จากการสัมภาษณ์เด็กโดยนักสังคมสงเคราะห์ ร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อค้นหาว่ามีอะไรเกิดขึ้น เด็กถูกกระทำมาอย่างไร ใครเป็นผู้กระทำ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อค้นหาอาการหรือกลุ่มอาการที่ผิดปกติทางจิตประสาท วิเคราะห์สาเหตุที่ก่อให้เกิดอาการหรือกลุ่มอาการที่ผิดปกติดังกล่าวให้ละเอียด (ซึ่งเป็นผลจากการถูกกระทำ) นอกจากนี้ต้องมีการประเมินสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับผู้กระทำ ครอบครัว และสภาพแวดล้อม ซึ่งจะช่วยในการวางแผนทางการดูแลรักษา และฟื้นฟูสภาพของเด็กด้วย

กระบวนการที่สอง การคุ้มครองป้องกันเฉพาะหน้า จะเริ่มต้นทันทีที่พบว่าเด็กได้รับความเสียหายจากบุคคลภายในครอบครัว หรือผู้มีอิทธิพลต่อบุคคลในครอบครัว โดยเด็กจะต้องอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัยจากการถูกกระทำซ้ำ ได้แก่ บ้านพักฉุกเฉิน บ้านพักขององค์กรพัฒนาเอกชน โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ ครอบครัวทดแทน หรือแม้แต่ครอบครัวเดิมหากมีหลักประกันความปลอดภัยให้แก่เด็ก เช่น ในประเทศอังกฤษ นักสังคมสงเคราะห์ สามารถเข้าไปอยู่อาศัยร่วมกับครอบครัวของเด็กและจัดระบบเพื่อคุ้มครองเด็ก (Children Act 1989) เป็นต้น ขณะเดียวกันจะต้องดูแลเด็กคนอื่น ๆ ที่ตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมเดียวกัน อาจเป็นที่หรือห้องหรือเด็กอื่น ๆ การแยกเด็กออกจากครอบครัวหรือการแทรกแซงครอบครัว กรณีนี้ต้องมีผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมายเข้ามาช่วยดำเนินการ เพราะอาจต้องดำเนินการทางคดีความไม่ว่าจะในคดีแพ่ง (เกี่ยวกับอำนาจการปกครองเด็กหรือแยกเด็ก) รวมทั้งดำเนินคดีอาญาเพื่อควบคุมมิให้ผู้กระทำสามารถกระทำซ้ำต่อเด็กคนใดคนหนึ่งอีก ตามเงื่อนไขและเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

ขณะเดียวกันก่อนที่จะดำเนินการใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิตครอบครัว หรืออนาคตของเด็ก จำเป็นต้องเรียกประชุมทีมสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบไปด้วยฝ่ายสังคมสงเคราะห์ (รวมนักสังคมสงเคราะห์ที่พบความผิดปกติครั้งแรกที่มีโอกาสสังเกตเด็ก) ฝ่ายการแพทย์และฝ่ายกฎหมาย เพื่อดำเนินการประเมินสภาวะเด็กและครอบครัวก่อน ทั้งนี้เพื่อให้การประเมินสภาวะเด็กและครอบครัวมีพื้นฐานอยู่บนข้อมูลทุกด้านทั้งการแพทย์ สังคมสงเคราะห์ และกฎหมาย ซึ่งจะทำให้การแทรกแซงครอบครัวไม่ว่าจะเป็นกระบวนการคุ้มครองเด็ก หรือการป้องกันเด็กเฉพาะหน้า การบำบัดฟื้นฟู สามารถเชื่อมโยงกับการคืนสู่สังคมของเด็กตามหลักเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 9 อนุ 2 และ อนุ 3

กระบวนการที่สาม คือกระบวนการบำบัดฟื้นฟู จะต้องมีการทำงานร่วมกันเป็นทีมจากฝ่ายการแพทย์ สังคมสงเคราะห์และกฎหมาย โดยเริ่มจากการวิเคราะห์พยาธิสภาพของเด็กทั้งทางกายและจิต ทั้งนี้ต้องมีรายละเอียดที่สามารถชี้ให้เห็นว่าอาการ (symptom) หรือกลุ่มอาการ (syndrome) เกิดจากสาเหตุหลักใดบ้าง สาเหตุรองใดบ้าง รวมทั้งติดตามสืบสาวให้เห็นกระบวนการเกิดอาการหรือกลุ่มอาการดังกล่าวด้วย ทั้งนี้โดยการซักถาม การเฝ้าสังเกต และการทำบันทึกของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และสามารถกำหนดแนวทางในการบำบัดฟื้นฟู หรือแผนงานในการบำบัดฟื้นฟู โดยทีมจิตเวชเด็กจะเป็นผู้วางแนวทางประสานกับนักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กและครอบครัว เพื่อกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูสอดคล้องกับแนวทางของทีมจิตเวชเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากนักกฎหมายจะช่วยเหลือให้ผู้กระทำแสดงความรับผิดชอบด้วยการขอโทษเด็กอย่างสำนึกผิด ช่วยให้การบำบัดฟื้นฟูเด็กกระทำได้อย่างรวดเร็ว และสัมฤทธิ์ผลโดยง่าย ทั้งนี้ นักจิตวิทยาทางจิตเวชจากหลายประเทศแถลงถึงผลงานวิจัยของตนในการประชุมนานาชาติครั้งที่ 11 ว่าด้วยการละเมิดและละเลยเด็ก ณ เมืองดับลิน ไอร์แลนด์ (11th International Congress On Child Abuse & Neglect Dublin, Ireland) เมื่อปี 1996 ว่า การที่ผู้กระทำแสดงความสำนึกผิดและช่วยเหลือในการฟื้นฟูเด็ก เด็กผู้เสียหายจะสามารถฟื้นฟูตนเองได้รวดเร็วมาก แผนการบำบัดฟื้นฟูเด็กปกติจะควบคู่ไปกับการบำบัดฟื้นฟูครอบครัว หรือการคืนสู่สังคมของเด็กด้วย

กระบวนการที่สี่ การคืนเด็กสู่สังคมจำเป็นต้องอาศัยทีมสหวิชาชีพดำเนินการ เพราะการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคมของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน ไม่อาจจะปฏิบัติได้ตามลำพัง ตัวอย่างเช่น การบำบัดฟื้นฟูครอบครัว จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากสมาชิกในครอบครัวไม่ยินยอมร่วมมือ จึงต้องอาศัยกลไกกฎหมายช่วยกระตุ้น หากยอมร่วมมือแต่การวินิจฉัยปัญหาและแผนบำบัดฟื้นฟูของทีมจิตเวชขาดการสนับสนุนจากนักสังคมสงเคราะห์ในด้านข้อมูลในการติดตามการเปลี่ยนแปลง การบำบัดฟื้นฟูครอบครัวก็จะไม่เกิดผล นอกจากนี้หากไม่สามารถปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคมของเด็กได้ ต้องหาครอบครัวทดแทน ต้องย้ายออกจากชุมชน และย้ายโรงเรียน ฝ่ายการแพทย์ และสังคมสงเคราะห์ไม่สามารถกระทำได้โดยปราศจากความช่วยเหลือของนักกฎหมาย รวมไปถึงการปกป้องเอกลักษณ์ของเด็กผู้เสียหายเพื่อไม่ให้บุคคลอื่น ๆ ทราบว่าเด็กเคยถูกกระทำมาก่อน ดังบัญญัติไว้ใน Children Act 1989 ประเทศอังกฤษ ทั้งนี้ทั้งนั้นการบำบัดฟื้นฟูเป็นงานที่ต้องการการติดตามผลและประเมินดูแลระยะยาว โดยนักสังคมสงเคราะห์

การป้องกันด้วยการลดปัจจัยเสี่ยงในครอบครัวและชุมชน จะต้องประกอบด้วยกลไกที่ให้บริการเด็กและครอบครัวตามปกติอย่างใกล้ชิด เช่น โรงเรียน นักสังคมสงเคราะห์ ชุมชน

แพทย์หญิงศรีเวียง ไพโรจน์กุล (2544 น.161-169; 2550 น. 1-20) ได้แนะแนวทางในการทำงานแบบสหวิชาชีพอย่างละเอียด โดยกล่าวว่ากรณีเด็กถูกกระทำทารุณกรรมนั้นเป็นกรณีที่ซับซ้อน การปฏิบัติงานต้องมีมุมมองทั้งทางด้านการปกป้องสิทธิเด็ก และในแง่ปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเด็กที่ถูกกระทำ บุคลากรด้านกฎหมาย จะเข้าแทรกแซงเพื่อป้องกันเด็กจากการถูกทำร้ายซ้ำ และลงโทษผู้กระทำผิด ส่วนบุคลากรทางการแพทย์จะพยายามช่วยเหลือโดยการบำบัดรักษาทางกาย และผลที่ตามมาทางด้านจิตใจจากการถูกทารุณกรรม

การดำเนินการในแง่ของกฎหมายมักจะถูกมองว่าไม่สามารถเข้ากันได้กับการให้การดูแลรักษาบำบัด บุคลากรทางกฎหมายถูกมองว่ามีความชำนาญทางกฎหมาย การดำเนินคดีทางอาชญากรรม แต่ขาดความชำนาญในการเข้าถึงปัญหาด้านสภาพจิตใจ และไม่เข้าใจผลกระทบทางจิตใจต่อเด็กและครอบครัวจากการเข้าแทรกแซงทางกฎหมาย ในทางกลับกันบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งมีความชำนาญในการให้การบำบัดรักษาทางร่างกายและจิตใจ และการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวเพื่อช่วยในการบำบัด มักมองข้ามการเข้าแทรกแซงทางกฎหมาย เพราะมีความเห็นว่าการเข้าแทรกแซงทางกฎหมายอาจมีผลทำให้ครอบครัวแตกแยก สภาวะดังกล่าวจะยิ่งเป็นการซ้ำเติมต่อเด็ก แต่ผลเสียของการละเลยการแทรกแซงทางกฎหมายบางครั้งนอกจาก จะไม่สามารถยุติการที่เด็กถูกทารุณกรรมซ้ำซ้อนและอาจทำให้การทารุณกรรมมีความรุนแรงมากขึ้น การทำร้ายอาจถูกปกปิดเป็นความลับมากกว่าเดิม ทำให้เด็กต้องทนทุกข์ทรมานมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของทีมสหวิชาชีพ

การทำงานแบบทีมสหวิชาชีพ เป็นระบบการทำงานเพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง การดำเนินงานทางกฎหมาย และการดูแลเด็กและครอบครัวที่ทำให้การทำงานแบบสหวิชาชีพมีประสิทธิภาพ และเป็นผลดีกับทุกฝ่าย โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (ศรีเวียง ไพโรจน์กุล, 2544 น.161-169; 2550 น. 1-20)

- ลดผลกระทบกระเทือนต่อเด็กและครอบครัวจากขั้นตอนต่าง ๆ
- ช่วยให้การตัดสินใจต่าง ๆ ในการดำเนินงานทำได้มีประสิทธิภาพ
- ทำให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้เต็มศักยภาพ
- ช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้ทำงานโดยการเรียนรู้จากประสบการณ์
- ลดความเหนื่อยล้าหรือหมดกำลังใจของผู้ทำงาน เนื่องจากช่วยแบ่งเบาภาระในการรับผิดชอบตัดสินใจ

การสร้างทีมสหวิชาชีพ

การสร้างทีมสหวิชาชีพเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดตัวบุคคลหรือองค์กรที่จะเข้ามาร่วมทีม
2. วางวัตถุประสงค์และสร้างแนวปฏิบัติและขั้นตอนการทำงานร่วมกัน
3. สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในการทำงานร่วมกัน
4. ประเมินผลการทำงานของทีม

การกำหนดทีมงาน

การทำงานของทีมสหวิชาชีพดังที่กล่าวมาแล้วว่ามีขั้นตอนตั้งแต่กระบวนการค้นหาความจริง การคุ้มครองและป้องกันเฉพาะหน้า การบำบัดฟื้นฟู การคืนเด็กสู่สังคม และการป้องกัน ดังนั้นวิชาชีพที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. ฝ่ายกฎหมาย พนักงานสอบสวน อัยการ และศาล ซึ่งมีหน้าที่ค้นหาความจริง ตัดสินความผิด และลงโทษผู้ต้องหา
2. ฝ่ายการแพทย์ แพทย์ จิตแพทย์เด็ก นักจิตวิทยา มีความสำคัญในการช่วยหาหรือพิสูจน์หลักฐาน บำบัดการบาดเจ็บทางร่างกาย และจิตใจของผู้ถูกกระทำ
3. ฝ่ายสังคม นักสังคมสงเคราะห์ มีหน้าที่ในการให้การสงเคราะห์คุ้มครองเด็กและครอบครัว รวมทั้งการวางแผนความช่วยเหลือ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

สาขาวิชาชีพอื่นๆ อาจได้แก่ ครู องค์กรเอกชน คนในชุมชน ที่สามารถให้ความช่วยเหลือหรือติดตามเด็ก องค์กรประกอบที่เพิ่มเติมเหล่านี้ขึ้นอยู่กับสภาพของชุมชนและทรัพยากรต่างๆ ที่มีในชุมชนนั้น กฎหมายบางประเทศมีการกำหนดหน่วยงานหรือบุคลากรที่ต้องมีในทีมสหวิชาชีพซึ่งในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เองก็ได้กำหนดไว้ในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ (มาตรา 7) และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด (มาตรา 17) ต้องมีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานที่ทำในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ครู จิตวิทยา กฎหมาย และแพทย์ ซึ่งเป็นวิชาชีพหลักที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

การทำงานให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการกำหนดหน้าที่ของบุคคลในทีมให้ชัดเจน และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นผู้ประสานงานทีม ซึ่งมีความรู้ความชำนาญในเรื่องการคุ้มครองเด็ก มีบุคลิกภาพเป็นที่ยอมรับ มีความสามารถในการประสานงานและบริหารจัดการต่างๆ ที่เข้ามารับบริการในทีม ผู้ประสานงานจะเป็นวิชาชีพใดก็ได้ แต่ส่วนใหญ่มักเป็นนักสังคมสงเคราะห์ในทีม ในศูนย์พึ่งได้บางแห่ง อาจเป็นพยาบาลวิชาชีพ ผู้ประสานงานมีหน้าที่นอกจากประสานงานแล้วยังต้องจัดเวลาและสถานที่ประชุม เตรียมเอกสารต่างๆ ติดต่อประสานงานผู้ร่วมทีมและองค์กรต่างๆ เป็นผู้ดำเนินการประชุมดูแลการประชุมให้อยู่ในขอบเขตที่กำหนด อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าผู้ประสานงานของทีม มีบทบาทหน้าที่เป็นหัวหน้าทีม เนื่องจากทุกคนในทีมงานมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

ถ้าเป็นไปได้ควรมีบุคลากรที่หน่วยงานกำหนดให้มาทำหน้าที่ดังกล่าว เนื่องจากการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดมีความสำคัญเพื่อให้เกิดการคล่องตัวและเกิดความต่อเนื่องจากโครงการ ในกรณีที่ไม่มีบุคลากรดังกล่าว พยายามมองหาบุคลากรที่มีความสนใจในการทำงานในด้านนี้มาเข้าร่วมในทีม

การประชุมทีม

การประชุมทีมครั้งแรกมีความสำคัญมากต่อการสร้างรากฐานของทีม รวมถึงต่อความสำเร็จในการทำงานของทีมด้วย ผู้เข้าร่วมประชุมควรพูดคุยกันถึงเหตุผลของการมีทีมสหวิชาชีพ ข้อดีของการทำงานแบบทีมสหวิชาชีพ รวมถึงผลเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กในกรณีที่ไม่มีทีมสหวิชาชีพ ควรมีการแนะนำให้ทีมทราบถึงสภาพและวิธีการทำงานของแต่ละคนในทีม พยายามหลีกเลี่ยงการวิจารณ์การทำงานของแต่ละฝ่ายในแง่ลบ แต่สามารถเสนอปัญหาและ

การกำหนดเป้าประสงค์และภารกิจ

การตอบคำถามต่อไปนี้จะช่วยในการวางภารกิจของทีมงานได้ง่ายขึ้น

1. ทำไมจึงเกิดทีมสหวิชาชีพขึ้น
2. องค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามา่วมมองเห็นคุณค่าของทีมอย่างไร
3. มีใครอยู่ในทีมบ้าง
4. ทีมนี้จะบริการให้แก่ใคร หรือชุมชนใด
5. กรณีส่วนใหญ่ที่จะเข้ามาใช้บริการเป็นอย่างไร
6. ทีมงานมีสิ่งท้าทายอะไรบ้าง
7. ทีมงานจะเอาชนะความท้าทายอย่างไร

บทบาทของแต่ละวิชาชีพในทีม

ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องหลัก ๆ มีสามสาขา โดยแต่ละสาขาวิชาชีพมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

บุคลากรด้านกฎหมาย ซึ่งได้แก่ ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ทนาย บุคคลเหล่านี้มีหน้าที่ดำเนินการตั้งแต่การสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี และลงโทษผู้กระทำผิด รวมถึงให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย

บุคลากรด้านสังคม ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ มีหน้าที่ทำการสัมภาษณ์เด็กและครอบครัว และบุคคลใกล้ชิด เพื่อหาข้อเท็จจริง เพื่อประโยชน์ในการเข้าแทรกแซง รวมทั้งหาข้อมูลทางสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้การบำบัดฟื้นฟู นักสังคมสงเคราะห์ยังมีหน้าที่ในการประเมินความเสี่ยงว่าเด็กมีโอกาสถูกทำร้ายซ้ำหรือไม่ กรณีที่ไม่ได้แยกเด็กออกจากครอบครัวต้องจัดแผนการป้องกันไม่ให้เด็กถูกทำร้ายซ้ำอีก กรณีที่ประเมินว่ามีความเสี่ยงที่จะถูกทำร้ายซ้ำ ต้องทำการแยกเด็กออกจากครอบครัวโดยจัดหาสถานที่พักชั่วคราวในกรณีที่ไม่สามารถคืนเด็กสู่ครอบครัวได้ต้องจัดหาครอบครัวทดแทนหรือที่อยู่ใหม่ให้แก่เด็ก นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ประสานงานให้เกิดความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อการสนับสนุนระยะยาวในการบำบัดฟื้นฟูเด็ก

บุคลากรด้านการแพทย์ ได้แก่ แพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป กุมารแพทย์ แพทย์สาขาอื่น ๆ และพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการตรวจหาและรักษาการบาดเจ็บทางร่างกายของเด็กที่ถูกกระทำ ทีมจิตวิทยา มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์ประเมินความเสียหายทางจิตใจ และการให้การบำบัดฟื้นฟูระยะยาว นอกจากนี้การวางแผนการบำบัดฟื้นฟูแล้ว บุคลากรในส่วนนี้ยังมีความสำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินการทางกฎหมาย และเข้าไปเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในชั้นศาล

ทั้งนี้อาจมีบุคลากรจากสาขาวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ครู ผู้นำชุมชน อาสาสมัครในชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือองค์กรท้องถิ่น ที่อาจมีบทบาทในการบำบัดฟื้นฟูระยะยาว

การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในการดูแลเด็กที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกทอดทิ้ง จำเป็นต้องมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งควรมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน โดยยึดถือเอาประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ

การทำงานแบบทีมสหวิชาชีพ บุคลากรในทีมงานต้องมีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ความเห็นของแต่ละฝ่ายต้องมีการรับฟัง และถกเถียงร่วมกันเพื่อช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้

บุคลากรในทีมต้องมีความเข้าใจในบทบาทของตนเอง ต้องตระหนักถึงผลกระทบของการทำงานในสาขาวิชาชีพของตนเองที่อาจมีผลกระทบต่อสาขาวิชาชีพอื่น เช่น ตำรวจ เมื่อทำการสอบสวนต้องเข้าใจถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อเด็ก ในขณะที่เดียวกันทีมแพทย์ก็ต้องเข้าใจด้วยการบำบัดฟื้นฟูต้องไม่ให้มีผลต่อการดำเนินการทางกฎหมาย การเก็บพยานหลักฐานต่าง ๆ ต้องทำด้วยความระมัดระวัง การปรึกษาปัญหาร่วมกันในทีมจะช่วยลดความขัดแย้งเหล่านี้ รวมทั้งทำให้เกิดความเข้าใจในความรับผิดชอบที่แต่ละสาขาวิชาที่มีต่อทีมงาน

บุคลากรในทีมควรมีการกำหนดบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ ควรมีการเขียนแนวทางของการประสานงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในทีมงานอย่างชัดเจน รวมทั้งบุคลากรในทีมควรมีการพัฒนาแผนการทำงานระยะยาว ซึ่งจะช่วยให้ทีมสามารถดำเนินการโดยตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างเต็มที่

ประเด็นสำคัญของการทำงานแบบทีมสหวิชาชีพ

การจัดให้มีแผนการดำเนินงานและขั้นตอนการดำเนินการทางด้านกฎหมาย บุคลากรทางด้านกฎหมายเป็นบุคลากรที่มีบทบาทในทีมสหวิชาชีพ การที่บุคลากรทางด้านกฎหมายไม่ได้

พนักงานสอบสวนควรได้รับการฝึกฝนให้มีประสบการณ์ในการสอบสวนอย่างมีเป้าหมายในกรณีของเด็กถูกทารุณกรรม ทั้งในการสัมภาษณ์เด็กที่เป็นเหยื่อและผู้ที่ถูกกล่าวหา การฝึกฝนควรต้องกระทำต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความชำนาญ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทีมงาน ในส่วนของหน่วยงานตำรวจก็ควรมีนโยบายและมีการวางแผนขั้นตอนต่าง ๆ ในการสืบสวนกรณีเด็กถูกกระทำทารุณ

การใช้ภาษาที่เข้าใจร่วมกัน คำศัพท์เฉพาะต่าง ๆ ที่ใช้ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ทั้งทางด้านกฎหมาย สังคม และการแพทย์ บุคลากรภายในทีมงานควรต้องทราบและมีความคุ้นเคย เพื่อให้สามารถติดตามและเข้าใจสถานการณ์ได้อย่างดี การพิจารณาคำจำกัดความทางด้านกฎหมายอาจมีความแตกต่างกันในระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น ข้อจำกัดในแง่อายุ หรือบทลงโทษต่าง ๆ บุคลากรทางกฎหมาย ต้องเข้าใจในกฎหมายเป็นอย่างดี และจะต้องนำมาพิจารณาประกอบกับวิจรณ์ญาณของตนเอง

ปัญหาการทำงานแบบทีมสหวิชาชีพและการแก้ไข

การดำเนินงานทางด้านกฎหมาย สังคม และการแพทย์ บางครั้งไม่ประสานกัน หรือบางครั้งมีความขัดแย้งกัน เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่บางครั้งแพทย์ไม่ยอมเข้ามาเกี่ยวข้องกับกรณีเมื่อพบมีการทารุณกรรมเด็กเกิดขึ้น เนื่องจากไม่ทราบข้อกฎหมาย ไม่อยากไปให้การในชั้นศาล ทำให้บางครั้งแพทย์ผู้พบเห็นไม่ได้รายงาน บุคลากรทางกฎหมายมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการรายงานและการเก็บพยานหลักฐานต่าง ๆ ทางด้านร่างกายอย่างละเอียด เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินการทางกฎหมาย

ในทางกฎหมายมุ่งเน้นเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและพิทักษ์เด็กโดยการแยกเด็กออกจากครอบครัว ในส่วนของการแพทย์และสังคมสงเคราะห์ มีจุดประสงค์อยากให้ครอบครัวดำรงอยู่ มุ่งเน้นที่การบำบัดผู้กระทำผิด และปรับสภาพครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้ ดังนั้นในขณะที่ทำงานร่วมกันอาจเกิดความขัดแย้งขึ้น ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการทำงาน

การแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการทำงานที่ประสานกัน อาจทำได้ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ
2. ให้บุคลากรในทีมเข้าใจกลไกการทำงานของทีม ให้แต่ละคนมีความเท่าเทียมกัน

3. จัดทำขั้นตอนของการดำเนินการในการสอบสวนหาข้อเท็จจริงและกำหนดหน้าที่ชัดเจนว่าใครรับผิดชอบในส่วนไหน
4. มีการจัดฝึกอบรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องในทีม เพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร และให้บุคลากรได้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของบุคลากรสาขาวิชาชีพอื่นด้วย
5. มีการทำความรู้จักกันระหว่างหน่วยงานในต่างสาขาวิชาชีพ

การประชุมทีมสหวิชาชีพ (case conference)

การประชุมทีมสหวิชาชีพ มักเกิดขึ้นหลังจากที่ได้รายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว บางครั้งการกระทำต้องทำอย่างรีบด่วน เช่น การให้การรักษา การแยกเด็กจากครอบครัว หรือการแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจเกิดขึ้นเรียบร้อยแล้วก่อนการประชุมทีม การประชุมทีมจะก่อให้เกิดการทบทวนข้อมูลต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจในส่วนที่สำคัญร่วมกัน

เหตุผลที่ต้องมีการประชุมทีม ซึ่งควรทำในเด็กที่ถูกระงับการดูแลทุกราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อแบ่งปันข้อมูลร่วมกัน
2. ประสานงานร่วมกันในการเข้าแทรกแซงเพื่อช่วยเหลือเด็ก
3. พิจารณาหาหลักฐานเพื่อดำเนินการทางกฎหมาย
4. วางแผนการปฏิบัติการและมอบหมายภาระรับผิดชอบให้แก่คนในทีมงาน
5. พิจารณาวางแผนการรักษาและการบำบัดฟื้นฟูระยะยาวร่วมกัน
6. มีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ
7. ทำให้มีการจัดการขั้นตอนการประเมินอย่างมีระเบียบแบบแผน

การประชุมทีมควรจัดให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ในความเป็นจริงขั้นตอนในการเข้าแทรกแซงรวมทั้งการดูแลรักษาอาจได้ทำไปก่อนแล้ว ผู้ชำนาญบางท่านแนะนำว่าให้ทำภายใน 2-3 วันหลังได้รับการแจ้งเหตุ เพื่อทำการประเมินในขั้นตอนและพิจารณาการดำเนินงานขั้นต่อไป หลังจากนั้นควรจัดให้มีการประชุมอีกครั้งใน 3-4 สัปดาห์ต่อมา เพื่อสรุปผลการดำเนินการ บางท่านแนะนำว่าอาจทำการประชุมเพียงครั้งเดียว หลังจากที่ได้ทำการสอบสวนเบื้องต้นเรียบร้อยแล้ว ซึ่งอาจเป็น 1 สัปดาห์ หลังการรับรายงาน แต่ควรทำก่อนการตัดสินใจในส่วนที่สำคัญ มีผู้ให้

การประชุมทีมไม่ควรมีจำนวนมากเกินไป ยกเว้นกรณีที่มีปัญหาซับซ้อน โดยทั่วไปไม่ควรเกิน 7-8 คน บุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการประชุมจะต้องมาเข้าร่วมประชุม ถ้าขาดหรือมาไม่ได้จะมีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจ ผู้มาเข้าร่วมประชุมต้องเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง เช่น แพทย์ที่ดูแลเด็กต้องมาด้วยตนเอง ไม่ใช่ส่งตัวแทนมา ยกเว้นว่าแพทย์มีการทำงานเป็นทีมและตัวแทนทราบรายละเอียดอย่างดี ครูที่ดูแลเด็กโดยตรงต้องมาร่วมประชุมด้วยตนเอง ไม่ใช่ตัวแทนโรงเรียนหรือผู้อำนวยการโรงเรียนที่อาจไม่ทราบข้อมูลของเด็กอย่างแท้จริง

การประชุมทีมควรประกอบไปด้วยหัวข้อสำคัญเรียงตามลำดับดังนี้

1. การหาข้อมูล
2. การประเมินเด็กและครอบครัวทั้งในด้านร่างกาย พัฒนาการ พฤติกรรม และสังคม
3. ประเมินความต้องการหรือความจำเป็นทั้งระยะสั้นและระยะยาว
4. วางแผนการดำเนินการทั้งในด้านกฎหมายและการบำบัดฟื้นฟู
5. การประเมินผล

แม้ว่าการทำงานแบบสหวิชาชีพดังกล่าวจะมีกลุ่มเด็กหญิงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ หากแต่ วิธีการดำเนินงาน มิได้คำนึงถึงเรื่องนี้เป็นสำคัญ การวางหลักการในการดำเนินงานนั้น เป็นไปในลักษณะกว้างๆ ไม่มีความละเอียดอ่อนในแง่ที่ว่าในการที่ผู้รับบริการเป็นเด็กหญิงนั้น เขา มีความต้องการอย่างไรแตกต่างจากเด็กผู้ชายอย่างไร ประเด็นปัญหาของเด็กหญิงมี ลักษณะเฉพาะอย่างไรในบริบทของครอบครัว เมื่อถูกกระทำโดยคนในครอบครัวเอง แม้ว่าวิธีการดำเนินงานจะเน้นให้มีเด็กเป็นศูนย์กลางของการทำงาน แต่กลับดูเหมือนว่าจะเน้นไปที่ความปลอดภัยจากการถูกกระทำซ้ำ และการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ มากกว่าการดูแลทางด้านจิตใจ และการค้นหาสาเหตุการกระทำทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิง เพื่อจะนำไปสู่การป้องกันในระดับโครงสร้าง ไม่ใช่เฉพาะบุคคล

ทฤษฎีสตรีนิยม

สตรีนิยม มีคำอธิบายที่หลากหลาย กล่าวโดยสรุปแล้ว สตรีนิยมเป็นความพยายามที่จะวิพากษ์วิจารณ์และปรับปรุงสถานภาพที่เสียเปรียบของผู้หญิง ที่สัมพันธ์กับผู้ชายภายใน

หากจะอธิบายให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นอาจกล่าวได้ว่า แนวคิดสตรีนิยม คือ แนวคิดที่นำสตรีมาเป็นศูนย์กลางของการวิเคราะห์นั่นเอง เป็นการพูดถึงผู้หญิงและประสบการณ์ของผู้หญิง และในขณะเดียวกันก็เคารพในความหลากหลายของประสบการณ์ต่างๆ โดยไม่เหมารวม และมีวัตถุประสงค์สูงสุดในการขจัดความไม่เท่าเทียมกันด้วยเหตุผลทางเพศภาวะ (“Femist Ethics”, online, 2007)

เนื่องจากแนวคิดสตรีนิยมเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของผู้หญิงในด้านต่างๆ จึงเป็นมุมมองหนึ่งที่น่าสนใจในการวิเคราะห์ในด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย ในงานคุ้มครองเด็กหญิงก็เช่นเดียวกัน จากความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิงในครอบครัว อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว จึงมีการนำแนวคิดนี้มาใช้วิเคราะห์และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กหญิงด้วย เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านการคุ้มครองเด็กที่มีสาเหตุมาจากความรุนแรงในครอบครัว

ก. การกระทำทารุณกรรมต่อผู้หญิงและเด็กหญิงโดยบุคคลในครอบครัว

ครอบครัวที่ถูกละเลยให้ความหมายว่าเป็นพื้นที่แสนสุขและเป็นที่ยลภัยของทุกคน กลับกลายเป็นพื้นที่หนึ่งที่เกิดความรุนแรงขึ้นได้โดยง่าย และโดยปราศจากการรู้เห็นของคนภายนอก ทำให้การเข้าไปให้ความช่วยเหลือทำได้ลำบาก และแม้เมื่อมีคนภายนอกรับรู้ คนส่วนใหญ่มักจะคิดว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เรื่องภายในครอบครัวของคนอื่น จึงไม่ยากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ แม้แต่ตำรวจเองก็กล่าวว่าเรื่องภายในบ้านเป็นเรื่องส่วนตัว และตำรวจไม่มีหน้าที่เข้าไปแทรกแซง (SWAF, 1980 อ้างถึงใน Dominelli and McLeod, 1989, p. 36) แต่ที่จริงแล้วไม่มีใครมีสิทธิที่จะทำร้ายบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นภรรยา สามี หรือลูก ของตนเองก็ตาม นักทฤษฎีสตรีนิยมในยุคต่างๆ ได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว ที่เกิดจากผู้ชายกระทำต่อผู้หญิงไว้ โดย

สตรีนิยมแนวสุดขั้ว (Radical Feminism) นั้นเป็นกลุ่มแรกที่พูดถึงครอบครัวว่าเป็นพื้นที่แรก และเป็นบ่อเกิดของปีศาจปิศาจ หรือความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งผู้ชายมีอำนาจเหนือ และสามารถควบคุมผู้หญิงไว้ได้โดยสิ้นเชิง โครงสร้างอำนาจต่างๆ ในสังคม อยู่ภายในความควบคุมของผู้ชายทั้งสิ้น และพื้นที่ของครอบครัวเป็นที่ที่ผู้ชายใช้อำนาจในการจัดการกับผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นภรรยา หรือ ลูก และเป็นแหล่งที่อำนาจแบบปิศาจปิศาจนั้นถูกสืบทอดผ่านการเลี้ยงดูลูกไปยัง คนรุ่นต่อไป และเป็นการทำให้ทั้งเพศหญิงและเพศชายได้สัมผัสเอา โครงสร้างอำนาจแบบนี้เข้าไปในตัว จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา และไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ ต่ออำนาจนี้ (Bryson, 1992) อำนาจที่กล่าวถึงนี้หมายถึงการควบคุม การเข้าถึงทรัพยากรและบริการต่างๆ ผู้มีอำนาจมีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการต่างๆ ทรัพยากรต่างๆ และควบคุมการใช้และการเข้าถึงนั้น ผู้อยู่ใต้อำนาจถูกผู้มีอำนาจควบคุมอย่างไม่มีเงื่อนไข (Frye, 1999)

ดังนั้น ในพื้นที่ของครอบครัวนี้เองที่มีการใช้ความรุนแรงโดยผู้ชายต่อผู้หญิง เพื่อควบคุม และสั่งสอนให้ผู้หญิงยอมตกอยู่ในอำนาจของผู้ชาย ทั้งทางร่างกาย โดยการทำงานบ้าน ดูแลเลี้ยงดูเด็กและคนชรา ตอบสนองทางเพศต่อสามีโดยไม่มีเงื่อนไข และทางจิตใจ เพราะการหล่อหลอมให้เชื่อในเรื่องของความรัก ทำให้ผู้หญิงยอมทำทุกอย่างเพื่อผู้ชาย โดยเข้าใจว่าเป็นไปด้วยความรัก และความเต็มใจของตนเอง แอนเดรียน ริช นักสตรีนิยมแนวสุดขั้วเขียนไว้ในหนังสือ *Of Woman Born: Motherhood as Experience and Institute* ไว้เมื่อปี 1976ว่า ระบบปิศาจปิศาจเป็นหัวใจสำคัญของการกดขี่ผู้หญิง อำนาจถูกใช้ผ่านระบบของครอบครัว สังคม อุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งผู้ชายเป็นผู้กำหนดกติกา และกำหนดว่าส่วนไหนผู้หญิงควรมีส่วนหรือไม่มีส่วน ผ่านทางการ “ใช้กำลัง การกดขี่โดยตรง หรือผ่านทางพิธีกรรม ประเพณี กฎหมาย ภาษา ธรรมเนียม กิริยามารยาท การศึกษา และการแบ่งงานกันทำเป็นระบบซึ่งผู้หญิงในทุก ๆ แห่ง ถูกทำให้ อยู่ภายใต้ผู้ชาย” (Rich, 1976 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545 น. 96) ความรุนแรงและการครอบงำที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิงถูกทำให้เป็นปกติและชอบธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพฤติกรรมทางเพศ ผ่านทางความเชื่อที่ว่าผู้ชายโดยธรรมชาติเป็นคนก้าวร้าวและเป็นผู้นำ ในขณะที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายตอบสนองและเป็นผู้ตาม นักสตรีนิยมแนวนี้เสนอว่า การเป็นรองของผู้หญิงกลายเป็นบรรทัดฐานในบริบทของความรุนแรงด้วย เช่น การข่มขืน การล่วงละเมิดทางเพศ ความรุนแรงในครอบครัว ไม่ว่าจะผู้หญิงคนนั้นจะเป็นภรรยา ลูกสาว หรือคนทั่ว ๆ ไป

การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงโดยบุคคลในครอบครัวในมุมมองสตรีนิยมแนวสุดขั้ว

งานของวิกกี เบลล์ เรื่อง *Interrogating Incest: Feminism, Foucault and the Law* (1993) ศึกษาเรื่องการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงโดยบุคคลในครอบครัวโดยเฉพาะพ่อ โดยศึกษาจากงานของนักสตรีนิยมแนวสุดขั้วหลายท่าน และเปรียบเทียบกับงานของมิเชล ฟูโกต์ นักคิดชาวฝรั่งเศส เรื่อง *History of Sexuality, Volume 1: An Introduction* (1981) พบว่า การวิเคราะห์โดยนักสตรีนิยมในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ได้มุ่งเน้นไปที่การเปิดเผยการเกิดการทารุณกรรมทางเพศโดยการกระทำของผู้ชาย โดยทำการสัมภาษณ์ผู้หญิงที่เคยถูกระงับการทารุณกรรมทางเพศในวัยเด็กโดยบิดา และได้รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ความเหมือนของประสบการณ์ของผู้หญิงและได้ข้อสรุปว่าการกระทำทารุณกรรมทางเพศต่อคนในครอบครัวของตนเองนั้น เป็นการกระทำที่เป็นเรื่องการเมือง ซึ่งเป็นตัวอย่างของคำกล่าวที่ว่า เรื่องส่วนตัวก็คือเรื่องของการเมือง (the personal is political) เนื่องจากว่าแม้การถูกระงับการทารุณกรรมทางเพศจะเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้หญิงซึ่งไม่อาจบอกเล่าให้ใครฟังได้ก็ตาม ที่จริงแล้วนี่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มคน ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง และระหว่างผู้ชายกับเด็กหญิง ในบริบทของครอบครัว

งานของนักสตรีนิยมหลายท่าน ๆ ได้บ่งชี้ว่า การกระทำทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กโดยบุคคลในครอบครัวมีสาเหตุของปัจเจกบุคคล มีสาเหตุของผู้ชายคนใดคนหนึ่ง ไม่ใช่ผลของความยากจนหรือปัญหาในการเข้าสังคม แต่เป็นเรื่องที่กว้างกว่านั้น เป็นเรื่องของอำนาจและเพศวิถีในสังคมโดยรวม

มิเชล ฟูโกต์ กล่าวไว้ในงานเรื่อง *The History of Sexuality Volume 1: an Introduction* (Foucault, 1981, quoted in Bell, 1993, p. 69) ว่าเพศวิถีเป็นเรื่องที่สร้างขึ้นโดยสังคม ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมา ไม่ใช่แนวทางตามธรรมชาติ แต่เป็นการสร้างขึ้นจากภายใน และสร้างโดยสังคมที่เราอาศัยอยู่ งานของฟูโกต์ดังกล่าว พบว่า เรื่องเพศ กลายเป็นจุดสนใจขององค์ความรู้ซึ่งใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการทำความเข้าใจและอ้างว่าได้พบความจริงในเรื่องเพศ องค์ความรู้เรื่องเพศ นี้ ทำให้กิจกรรมทางเพศไม่ใช่แค่กิจกรรมทางกายอีกต่อไป หากแต่เป็นกิจกรรมที่บ่งบอกถึงรสนิยมทางเพศของบุคคล ดังนั้นการพูดถึงเพศวิถี หรือรสนิยมทางเพศของบุคคล จึงกลายเป็นการพูดที่ราวกับว่ากำลังพูดถึงแก่นแท้ของบุคคลนั้นๆ อยู่ นอกจากนั้นองค์ความรู้เรื่องเพศนี้ยังสร้างประเภทของเพศวิถีขึ้น เช่น รักเพศเดียวกัน (homosexual) หรือชอบมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก (paedophillic) และอื่นๆ แม้ว่าประเภทต่างๆ เหล่านี้ มักจะเจาะจงไปที่ความผิดปกติ แต่มันไม่ได้มีผลเฉพาะกับคนที่ถูกปิดป้ายว่าเป็นเช่นนั้นเท่านั้น เป็นเพราะว่าในขณะที่มันพูดถึงความไม่ปกติทางเพศ มันก็ได้สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับเพศวิถีที่ปกติขึ้นด้วยพร้อม ๆ กัน และได้

สังคมได้สร้างเพศวิถีของผู้ชายที่ปกติว่า ต้องก้าวร้าว ฉับพลันทันใด และมีพลังล้นเหลือ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์หาคำอธิบายนี้จะเห็นได้ว่ามีเพียงเส้นบางๆ เท่านั้นที่แบ่งระหว่างเพศวิถีของผู้ชายปกติ กับผู้ชายที่มีพฤติกรรมทางเพศที่ละเมิดผู้อื่น ผู้ชายทั้งสองกลุ่มนี้ใช้ข้ออ้างเดียวกันเมื่อพูดถึงเพศวิถีของผู้ชาย และความเข้าใจโดยทั่วไปที่ว่าเพศเป็นพลังขับเคลื่อนภายในที่ติดตัวมาแต่เกิดนั้นมีผลร้ายกับผู้หญิงและเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมทางเพศเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากคำอธิบายของชายผู้กระทำการทารุณกรรมเด็กหญิงซึ่งเป็นหลานสาวอายุ 14 ปี ของตนเอง ที่แสดงให้เห็นว่าเพศวิถีของเขานั้นมีพลังล้นเหลือจนไม่อาจควบคุมไว้ได้

“...ไม่รู้เพราะอะไร มันอยากจนบอกไม่ถูก ผมเคยข่มขืนเมียตัวเองสองครั้ง มันอยากจนโกรธที่ไม่ยอม ผมบีบคอแล้วทำ มารู้สึกตัวก็ตอนเช้า ครั้งสุดท้ายตอนกลางวัน เมียไม่ยอมผมก็อยาก ก็เลยเกิดเรื่อง...” (จักร์ พันธุ์ชูเพชร, 2546 น. 52)

นักสตรีนิยมได้ทำการศึกษาและพบว่า เพศวิถีแบบรักต่างเพศนั้นเป็นเพศวิถีภาคบังคับที่กลายเป็นสถาบันทางสังคม (Rich, 1980 quoted in Bell, 1993, p. 76) ซึ่งมีกระบวนการในการชักจูงทั้งแบบรุนแรงและอ่อนโยนเพื่อให้ผู้หญิงมีความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ การศึกษาเรื่องความรุนแรงทางเพศพบว่าผู้หญิงถูกสร้างให้มีความกลัวการถูกละเมิดทางเพศตามท้องถนน ดังนั้นจึงต้องหาความสัมพันธ์กับชายที่สามารถปกป้องเธอได้ ซึ่งแนวคิดนี้ทำให้ผู้หญิงรู้สึกว่าต้องพึ่งพาผู้ชาย และในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ผู้หญิงจะรู้สึกว่าติดกับ โดดเดี่ยว และล้มเหลว (Hanmer and Saunders, 1984 quoted in Bell, 1993, p. 77)

ในทางสังคม ความเป็นผู้หญิงหมายถึง การมีเสน่ห์ดึงดูดเพศชาย ซึ่งหมายถึงการมีเสน่ห์ทางเพศ ซึ่งหมายถึง ความพร้อมที่จะมีเพศสัมพันธ์ (sexual availability) สำหรับผู้ชาย (MacKinnon, 1982, p. 531 quoted in Bell, 1993, p. 105) ทำให้ผู้ชายเชื่อว่าผู้หญิงทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กหญิงหรือหญิงสาว ย่อมเกิดมาเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย และเพื่อรองรับพลังทางเพศอันล้นเหลือของผู้ชาย

การกระทำทารุณกรรมทางเพศโดยบุคคลในครอบครัว (Incest) ถูกสร้างและดำเนินอยู่โดยสังคมชายเป็นใหญ่ ดังจะกล่าวถึงโดยละเอียดข้างล่างนี้

ความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้น เนื่องจากมีหลายระดับ ดังนั้นเราอาจจัดให้อยู่บนสเกลจากมากไปหาน้อย (Kelly, 1988b quoted in Bell, 1993, p. 79) เช่น การแสดงของลับ (exhibitionist) การละเมิดทางเพศ (sexual harassment) ความรุนแรงในครอบครัว ไปจนถึงการข่มขืน การจัดสเกลเช่นนี้ทำให้เราสามารถวิเคราะห์ประสบการณ์ของผู้หญิงที่ประสบเหตุการณ์

ในกรณีการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงนั้นอาจไม่มีการกระทำรุนแรงเลยก็ได้ เนื่องจากไม่มีความจำเป็นที่จะใช้กำลังรุนแรง (Herman and Hirschman, 1981 quoted in Bell, 1993, p. 59) ผู้กระทำมีวิธีการอื่น ๆ ในการบังคับ เช่น การขู่ว่าจะใช้ความรุนแรงต่อเด็ก หรือต่อผู้อื่น (เช่น แม่ของเด็ก) การขู่นี้เป็นการใช้คำสั่งและอำนาจเหนือกว่า (Liddle, 1989 quoted in Bell, 1993, p. 62) วิธีการอื่น ๆ เช่น การบอกว่าเป็นการเรียนรู้อำนาจสำหรับอนาคต นี่เป็นเรื่องธรรมดา นี่เป็นความรัก เธอเป็นคนพิเศษ ให้คำมั่นสัญญาและให้ของขวัญ หรือใช้ความสับสนของเด็กเพื่อให้เด็กรู้สึกว่าเป็นคนผิดเอง (Herman and Hirschman, 1981, Ward, 1984 quoted in Bell, 1993, p. 59) ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้กับผู้หญิงโดยทั่วไป เมื่อมีปัญหาในครอบครัว ผู้หญิงมักเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบกับปัญหาที่เกิดขึ้น ถูกสังคมนมองว่าทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ และผู้หญิงก็มักจะโทษตัวเองว่าเป็นคนผิด

ผู้กระทำผิดทางเพศต่อเด็กหญิงนั้นมักจะอยู่ในฐานะที่มีอำนาจเหนือกว่าเด็กหญิง เด็กต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตาม ซึ่งอำนาจดังกล่าวนี้ไม่ใช่เรื่องผิดปกติ แต่เป็นอำนาจที่สังคมยอมรับสำหรับผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ เป็นพ่อจะมีอำนาจนี้ในครอบครัวเป็นปกติอยู่แล้ว นักสตรีนิยมบางคนเสนอว่าในครอบครัวที่เกิดการกระทำทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิง การใช้อำนาจของพ่อมักจะมากกว่าปกติ อาจเรียกได้ว่าใช้อำนาจในทางที่ผิด (Herman and Hirschman, 1981 p. 110) เนลสัน (1982) กล่าวว่า ในกรณีการกระทำทารุณกรรมทางเพศโดยบุคคลในครอบครัวมักเกิดในครอบครัวที่บทบาทพ่อมักเป็นไปอย่างเข้มข้น และสมาชิกในครอบครัวถูกมองว่าเป็นสมบัติของพ่อ และในครอบครัวดังกล่าวนี้ เด็กหญิงคือผู้หญิงที่มีอำนาจน้อยที่สุดในบ้าน ซึ่งเป็นสมบัติทางเพศของพ่อ (Ward, 1984)

การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิง เป็นการเตรียมเด็กหญิงสำหรับบทบาทผู้หญิงที่จะใช้ชีวิตโดยยอมรับฐานะที่ต่ำต้อยกว่าผู้ชาย การถูกละเมิดทางเพศเป็นเครื่องมือที่ทำให้เด็กหญิงเข้าใจว่าตัวเองเป็นอย่างไรที่ผู้กระทำบอก เป็น “นั่งแม่มด นั่งร่าน หรือเป็นกระหรี” (Herman and Hirschman, 1977, p. 751) หลังเหตุการณ์การละเมิดทางเพศ ผู้ถูกกระทำอาจจะกลายเป็นคนที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายไม่เลือก (promiscuous) ซึ่ง Ward (1984, p. 154) อธิบายว่าเราต้องเข้าใจ

พ่อ ผู้กระทำการละเมิดลูกสาวของตนเองเหล่านี้ไม่ใช่คนผิดปกติ “พวกเขาแสดงพฤติกรรมทางเพศของผู้ชายโดยทั่วไป ซึ่งเห็นผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ และเชื่อว่าผู้ชายมีสิทธิที่จะใช้หรือจะละเมิดสมบัติเหล่านี้ได้อย่างไร และเมื่อไรก็ได้ที่เขาต้องการ” (Ward, 1984 p. 194-5)

ความเชื่อมโยงของความเป็นชายกับการครอบงำทางเพศ...เด็กชายและผู้ชายเรียนรู้ประสบการณ์ทางเพศของตนว่าเป็นพลังที่ท่วมทับและควบคุมไม่ได้ เขาเรียนรู้ที่จะพุ่งความรู้สึกนี้ไปที่วัตถุที่ด้อยกว่า พวกเขาเรียนรู้ความหนักแน่น (assertion) ของความต้องการทางเพศของตัวเอง และคาดหวังว่าจะได้รับการตอบสนอง (MacLeod and Saraga, 1988, p. 41)

การกระทำทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงโดยบุคคลในครอบครัว ยังเป็นความสัมพันธ์ในเชิงอายุอีกด้วย ซึ่งนักสตรีนิยมได้วิเคราะห์ประเด็นนี้เช่นเดียวกับที่ทำการวิเคราะห์ประเด็นหญิงชาย ความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศมักสร้างขึ้นในรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างชายสูงวัยกับหญิงสาว ในสื่อภาพยนตร์ หรือโฆษณา มักจะเสนอภาพเด็กผู้หญิงที่ยั่วยวน หรือผู้หญิงที่มีลักษณะเหมือนเด็ก ไดรเวอร์ (Driver, 1989, p. 23 quoted in Bell, 1993, p. 88) กล่าวว่าสังคมตะวันตกเป็นสังคมที่ชอบเพศสัมพันธ์กับเด็ก “เด็กหญิงถูกทำให้ดูเหมือนและทำกริยาเหมือนหญิงสาว ในขณะที่ผู้หญิงถูกทำให้ดูเหมือนและทำกริยาเหมือนเด็กหญิง”

“ผู้หญิงถูกสนับสนุนให้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับคนในครอบครัวในวิถีชีวิตปกติ...เช่นเปรียบเทียบแต่งงานกับพ่อของเรา เราแต่งงานกับผู้ชายที่เหมือนพ่อ...ผู้ชายที่แก่กว่าเรา มีเงินมากกว่าเรา มีอำนาจมากกว่าเรา ตัวสูงกว่าเรา...พ่อของเรา” (Herman and Hirschman, 1981, p. 57-8 quoted in Bell, 1993, p. 115)

เราต้องวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้กระทำกับคุณค่าในสังคมโดยรวมที่เขาอยู่ ในเรื่องเพศวิถีและครอบครัว (Nelson, 1982, p. 75 quoted in Bell, 1993, p. 117) ดังนั้นการละเมิดทางเพศเด็กหญิงจึงเป็นเรื่องปกติและยอมรับได้ในบริบทของสังคมนั้น ๆ

สังคมพูดถึงการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวอย่างไรบ้าง แบบแรก คือการปฏิเสธว่ามีเหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้น การปฏิเสธว่าเป็นปัญหา หรือบอกว่าเป็นการปฏิบัติปกติตามวัฒนธรรม แบบที่สองยอมรับว่ามีพฤติกรรมเช่นนั้นเกิดขึ้น และยอมรับว่าเป็นการละเมิดทาง

พ่อวิปริต

คำอธิบายของสังคมมักจะบอกว่าผู้กระทำการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กเป็นคนวิปริต มีความเบี่ยงเบนทางเพศ หรือเป็นพวกเหินกาม มาจากครอบครัวยากจน ไร้การศึกษา ซึ่งจากงานวิจัยในเรื่องนี้ของนักสตรีนิยม คัดค้านว่าผู้กระทำเป็นคนธรรมดา ซึ่งมีพฤติกรรมปกติตามมาตรฐานพฤติกรรมทางเพศของผู้ชาย ความเชื่อของสังคมเช่นนี้เป็นมายาคติ

“จากประวัติของผู้ถูกกระทำที่ข้าพเจ้าอ่าน และจากผู้หญิงที่ได้พูดคุยด้วย เห็นได้ชัดว่าพ่อ มาจากทุกชนชั้นในสังคม มีทั้งผู้พิพากษา อัยการ นักการทูต แพทย์ผู้มีชื่อเสียง อาจารย์มหาวิทยาลัย ครู นักศึกษา นักธุรกิจ นักแสดง คนงาน พ่อค้า ข้าราชการ ชาวนา ผู้ให้คำปรึกษา นักบวช ทหาร นักการเมือง คนตงงาน คนพิการ คนแก่ คนหนุ่ม ผู้ชายทุกคน” (Ward, 1984, p. 87 quoted in Bell, 1993, p. 83)

แม่รู้เห็นเป็นใจ

แม่ในกรณีการทารุณกรรมทางเพศที่พ่อกระทำต่อลูกสาว มักจะถูกกล่าวหาว่าไร้ความสามารถ นอกจากจะถูกวิพากษ์ในเรื่องความสามารถในการเป็นแม่ เธอยังต้องร่วมรับผิดชอบในกรณีการทารุณกรรมทางเพศนี้อีกด้วย เพราะทั้งตัวพ่อและคนที่ได้รับรู้เรื่องนี้จะโทษว่าแม่รู้เห็นเป็นใจให้เกิดเหตุขึ้น หากไม่แล้วเธอควรจะห้ามมิให้เกิดการกระทำเช่นนี้ได้ และผู้ชายมักจะอ้างเสมอว่าฝ่ายหญิงทำหน้าที่ภรรยาได้ไม่ดี ไม่ตอบสนองความต้องการทางเพศของเขาอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ถ้าเรามองให้ดีแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นการลงโทษแม่ในฐานะที่ไม่สามารถหรือละเลยการทำหน้าที่ปกป้องลูกอีกด้วย

“...เมื่อยผมเขาไปทำงาน ไม่มีเวลาให้ผมเลย ผมเครียดจากงานก็เครียด ก็อาศัยเหล้ากับบุหรี่ช่วย...เรื่องนั้นหรือ ทะเลาะกันแทบทุกครั้ง เมื่อยผมชอบอ้างว่าเหนื่อย มันอ้างมากกว่า เรื่องอย่างนี้จะมาพูดว่าเหนื่อยได้ยังงัย...” (ผู้กระทำการทารุณกรรมทางเพศกับลูกสาววัย 16 ปี) (จักร์พันธ์ชูเพชร, 2546, น. 48)

“...ถ้าเมียผมห้ามผมคงไม่ทำ ก็เห็นมันนอนดู บางทีผมยังต้องทำให้มันต่อ...” (ผู้กระทำ การทารุณกรรมทางเพศกับลูกสาววัย 14 ปี) (จักร์ พันธุ์ชูเพชร, 2546, น. 66)

“...แม่ไม่รู้เรื่องมาตลอด นอนมุ้งเดียวกันจะบอกไม่รู้ได้อย่างไร สงสารแต่เด็ก มันคงทน ไม่ไหวเรื่องถึงแดง น่าจะลากคอแม่มันเข้าคุกด้วย...” (เพื่อนบ้านของเด็กหญิงวัย 8 ขวบที่ถูก พ่อเลี้ยงกระทำทารุณกรรมทางเพศ) (จักร์ พันธุ์ชูเพชร, 2546 , น. 82)

นี่คือคำอธิบายและคำกล่าวหาจากผู้กระทำและเพื่อนบ้านที่ตัดสินใจว่าแม่มีส่วน รับผิดชอบในการกระทำที่เกิดขึ้นด้วย เนื่องจากไม่สามารถปกป้องลูกสาวของตนได้ และไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางเพศของสามีได้ เรียกได้ว่าเธอเป็นไม่ได้ทั้งแม่และเมียที่ดี

ลูกสาวยัยยวน

นักสตรีนิยมพบจากการวิเคราะห์ในเรื่องนี้ว่า เด็กผู้ถูกกระทำต้องรับผิดชอบต่อการ ละเมิดนั้นด้วย เด็กหญิงจะถูกอธิบายว่ายัยยวนและให้ทำ จากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ ได้ กล่าวถึงทฤษฎีไอดีปัสคอมเพล็กซ์ ที่กล่าวถึงความปรารถนาทางเพศในส่วนลึกของเด็กหญิงหรือ เด็กชายทุกคนที่มีต่อบิดาหรือมารดาของตน ซึ่งจะถูกกดทับไว้และแสดงออกต่อผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งถือเป็นตัวแทนของพ่อและแม่เมื่อโตขึ้น ทฤษฎีนี้กล่าวถึงพัฒนาการทางเพศของเด็ก และเป็น ที่เชื่อถือโดยทั่วไป

“...มันก็ชอบ ไม่เห็นมันร้อง...น้ำมันก็ออก ถ้าไม่เอาน้ำจะออกเหวอ...ผมไม่เอาคนอื่น ก็เอา...” (ผู้กระทำทารุณกรรมทางเพศกับลูกสาววัย 14 ปี) (จักร์ พันธุ์ชูเพชร, 2546, น. 50)

“...เด็กมันชอบ ยอมให้จับก็คือยอมให้เอา...มันบอกว่าเคยโดนครูทำในห้องน้ำ...ถ้าผม ไม่เอาก่อนเดี๋ยวมันก็โดนคนอื่น...ถือว่าสอนมัน ก็ช่วยมันนั่นแหละ...” (ผู้กระทำทารุณกรรมทาง เพศกับลูกเลี้ยงวัย 15 และ 11 ปี) (จักร์ พันธุ์ชูเพชร, 2546, น.54)

สำหรับเด็กที่เคยถูกกระทำทารุณกรรมมาก่อนแล้วยังทำให้ผู้กระทำมีข้ออ้างเพิ่มขึ้นว่า เด็กมีประสบการณ์ทางเพศแล้ว เป็นของชำรุด ดังนั้นจึงไม่เสียหายอะไรที่จะกระทำการทารุณ กรรมต่อเด็กอีก

ด้วยลักษณะสามประการข้างต้นประกอบเข้าด้วยกันเป็นครอบครัว จึงถูกกล่าวว่าเป็นครอบครัวซึ่งไม่อาจทำหน้าที่ครอบครัวปกติได้ การที่สังคมอธิบายลักษณะของสมาชิกในครอบครัวดังกล่าวทำให้ละเลยต่อการมองสภาพความเป็นจริง และเป็นการสนับสนุนการใช้อำนาจของผู้ชายกดทับผู้หญิงต่อไป นอกจากนี้คำอธิบายดังกล่าวมีผลต่อการวางแผนให้การช่วยเหลือ และป้องกันการเกิดการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงอีกด้วย เนื่องจากเมื่อสังคมเชื่อว่าผู้กระทำการละเมิดทางเพศนั้นมีแต่คนผิดปกติ จึงไม่มีการเรียกร้องให้มีการปรับปรุงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัว ให้มีความเท่าเทียมกัน และความเคารพต่อกันระหว่างในสมาชิกในครอบครัวให้มากขึ้น รวมไปถึงการสร้างความผูกพันระหว่างพ่อลูกมากขึ้น ด้วยการให้พ่อมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูลูกตั้งแต่แรกเกิดร่วมกับแม่

ข. สตรีนิยมแนวสุดขั้วกับการคุ้มครองเด็กหญิง

การคุ้มครองเด็กหญิงโดยเฉพาะในประเด็นเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศนั้น โดยปกติเป็นงานของนักสังคมสงเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นนักสังคมสงเคราะห์ ประจำหน่วยงานรัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์จังหวัด ศูนย์พึ่งได้ประจำโรงพยาบาลจังหวัด หรือหน่วยงานขององค์กรพัฒนาเอกชน บุคคลากรแรกที่จะทำหน้าที่ในการเก็บข้อมูลและพูดคุยกับเด็ก มักจะเป็นนักสังคมสงเคราะห์ ในการทำงานสังคมสงเคราะห์ในการจัดการรายกรณี (case management) มีลำดับขั้นตอนการทำงานดังนี้ (Williamson and Duncan, 2006, p. 22-25)

1. การรับแจ้งเหตุ รับข้อมูลเบื้องต้น
2. การเก็บข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับเด็ก ทั้งในเรื่องรายละเอียดของกรณีที่เกิดขึ้น และสภาพทางร่างกาย จิตใจ ครอบครัว และสภาพแวดล้อมในชุมชน
3. การวางแผนเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก โดยดูจากความต้องการของเด็กและครอบครัว และดูปัจจัยเสี่ยงที่อาจทำให้เกิดปัญหาซ้ำ รวมทั้งดูว่ามีทรัพยากรใดบ้างในครอบครัว ชุมชน และจากหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชน ที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนนี้มีทั้งระยะเร่งด่วน และระยะยาว
4. การดำเนินงานไปตามแผนที่วางไว้ โดยมีการประเมินผลเป็นระยะ เพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการเมื่อมีปัจจัยใด ๆ ทำให้มีความจำเป็นต้องเปลี่ยน
5. ประสานงานระหว่างหน่วยงานผู้ให้บริการต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล ตำรวจ อัยการ โรงเรียน และคอยดูแลให้บริการที่ได้รับเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

6. ทำหน้าที่แทนเด็กและครอบครัวในการทำความเข้าใจกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ได้บริการที่ตรงกับความต้องการ
7. ประเมินสถานการณ์ของเด็กและครอบครัวอีกครั้ง
8. ยุติการทำงานเมื่อเด็กและครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ และไม่ต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกแล้ว

การทำงานดังกล่าวมักเน้นทำงานแบบรายกรณี การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ มุ่งเน้นที่เด็กและครอบครัวเป็นสำคัญ ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวมักกระทำโดยมีแนวคิดที่ว่าปัญหามักเกิดจากตัวบุคคลที่ไร้ความสามารถในการรับมือกับสภาพที่เกิดขึ้น เป้าหมายในการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ในกรณีนี้จะเน้นที่การให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ประสบปัญหานั้นให้พัฒนาความสามารถในการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น (Fook, 1993) รวมทั้งเป็นการควบคุมทางสังคมที่จะเน้นให้ผู้หญิงรับบทบาทของผู้ดูแล (carers) ในพื้นที่ภายในบ้าน โดยไม่สนใจว่าจะมีผลต่อผู้หญิงอย่างไร และถ้าผู้หญิงทำบทบาทได้ไม่ดีก็จะถูกปิดป้าย (labeling) ว่าเป็นแม่หรือแม่บ้านที่ไม่ประสบความสำเร็จ (Wilson, 1977; Dale and Foster, 1986; Pascall, 1986; Brook and Davis, 1985; Dominelli, 1986; Marchant and Wearing, 1986 quoted in Dominelli and McLeod, 1989, p. 19)

นักสตรีนิยมได้เข้ามามีส่วนในการทำงานและวิพากษ์งานสังคมสงเคราะห์แบบเดิม และให้มุมมองในการทำงานแนวใหม่ที่เรียกว่าสังคมสงเคราะห์เชิงสตรีนิยม ซึ่งเป้าหมายในการทำงานนั้น นอกจากจะทำไปเพื่อช่วยเหลือเด็กหรือบุคคลที่ประสบปัญหาด้านสังคมแล้ว ยังมุ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอีกด้วย อันเนื่องมาจากว่า “หัวใจของสตรีนิยมคือความมุ่งมั่นที่จะค้นหาและท้าทายความสัมพันธ์ในสังคมที่วางอยู่บนฐานของการกดขี่ทางเพศ เพื่อที่จะเปลี่ยนมันให้เป็นความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความเสมอภาค” (Dominelli and McLeod, 1989, p. 22)

โดมินेलลี และแม็คลอยด์ เสนอให้มีการวิเคราะห์ปัญหาของแต่ละรายกรณี (case) โดยเชื่อมโยงให้เห็นว่าสาเหตุของปัญหาไม่ใช่เป็นเรื่องส่วนบุคคล แต่มีความเชื่อมโยงกับโครงสร้างของสังคมที่มีผลต่อชีวิตของผู้หญิงในด้านสวัสดิการสังคม เพื่อวิเคราะห์ให้เข้าใจว่าผู้หญิงมีประสบการณ์อย่างไรบ้างกับการมีอยู่ของตัวตน (existence) ของเขา การขาดทรัพยากร อำนาจ และการเติมเต็มทางอารมณ์ (emotional fulfillment) มีผลกับผู้หญิงอย่างไร โครงสร้างของสังคมแบบไหนที่ทำให้เกิดสถานการณ์เช่นนี้กับผู้หญิง เป็นการทำงานโดยมีความเข้าใจพื้นฐานว่าผู้หญิงมีฐานะทางสังคมที่เป็นรองและไร้อำนาจ

งานของสตรีนิยมแนวสุดขั้วในเรื่องการทารุณกรรมทางเพศระหว่างบุคคลในครอบครัว (incest) ที่ได้กล่าวถึงมาแล้วเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องนี้ (ดูหน้า 40) การที่ภายในครอบครัวเองก็ไม่ใช่พื้นที่อันปลอดภัยสำหรับผู้หญิง ทำให้พบว่าพื้นที่ครอบครัวก็เป็นพื้นที่อันตรายสำหรับเด็กด้วยเช่นกัน นักสตรีนิยมจึงเน้นประเด็นที่ว่าแทนที่เด็กจะได้รับการปกป้องโดยผู้ใหญ่ที่เขารู้จักดี เด็ก ๆ กลับถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยผู้ใหญ่ในบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยผู้ใหญ่ผู้ชายที่เด็ก ๆ ไว้ใจ (Nelson, 1982; Ward, 1984 quoted in Dominelli and McLeod, 1989, p. 23) นอกจากนี้ผู้รอดพ้นจากการทารุณกรรมทางเพศระหว่างคนในครอบครัวส่วนใหญ่กล่าวว่าการปฏิบัติของบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อพวกเขา มักจะกระทำราวกับว่าพวกเขาเป็นผู้กระทำผิดไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ และได้เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องนี้ในการทำงานของ ตำรวจ ศาล และนักสังคมสงเคราะห์ (Nelson, 1982 quoted in Dominelli and McLeod, 1989, p. 27) และยังทำให้เห็นว่าผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิงและเด็กอย่างไร โดยที่ความต้องการของผู้ชายต้องมาก่อนความต้องการของผู้หญิงและเด็ก นอกไปจากนั้นผู้หญิงมักจะตกเป็นผู้รับผิดชอบเมื่อเกิดเหตุการณ์ทารุณกรรมทางเพศระหว่างคนในครอบครัวขึ้น (Dominelli, 1986, p. 54) ในฐานะที่ปล่อยให้เกิดขึ้นได้โดยไม่ปกป้องลูกของตนเอง หรือห้ามปรามสามีมิให้กระทำเช่นนั้น

เจนนิส ฟุค (1993) ได้ศึกษางานของนักสังคมสงเคราะห์เชิงสตรีนิยมแนวถอนรากถอนโคน รวมทั้งงานของ ลีนา โดมิเนลลี และไอลีน แม็คคลอยด์ (1989) และได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ผู้ทำหน้าที่ดูแลรายกรณี (case manager) ให้นำเอาวิธีการทำงานแบบสตรีนิยมมาใช้ในการทำงานดังนี้

- การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างซึ่งสามารถเชื่อมโยงปัญหาส่วนบุคคลไปยังโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมได้ ดังนั้นบุคคลผู้ตกเป็น “เหยื่อ” ของโครงสร้างทางสังคมที่มีปัญหาจะไม่ถูกกล่าวโทษว่าเป็นต้นเหตุแห่งปัญหา (blame victim) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์ในเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง
- การวิเคราะห์ถึงการทำหน้าที่ควบคุมทางสังคมของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์เอง และระบบสวัสดิการสังคมของรัฐ ที่ทำการควบคุมกลุ่มบุคคลบางกลุ่มในสังคม เช่น กลุ่มคนยากจน กลุ่มคนต่างด้าว กลุ่มผู้หญิง
- การวิพากษ์ระบบที่มีอยู่ทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ว่าระบบต่าง ๆ มีส่วนในการรับใช้กลุ่มอำนาจต่าง ๆ ในสังคมอย่างไร
- ความมุ่งมั่นที่จะปกป้องบุคคลจากการถูกกดขี่ ข่มเหง หรือแสวงประโยชน์ โดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือโครงสร้าง ที่มีอำนาจเหนือกว่า

- ตั้งเป้าหมายในการทำงานที่มุ่งปลดปล่อยบุคคลและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม

ดังนั้นการทำความเข้าใจสาเหตุของการกระทำทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงจึงมีความสำคัญที่จะเข้าใจให้ลึกซึ้งไปกว่าสิ่งที่เห็นว่า พ่อ ปู่ ตา น้ำ ลุง ผู้กระทำเป็นผู้ผิด เป็นการกระทำของคนโรคจิต ตัณหากลับ หื่น บ้ากาม ดังที่มักจะได้ยินกล่าวถึงเสมอ ๆ แต่การที่การกระทำเช่นนี้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และในทุกสถานการณ์ ไม่ว่าจะในประเทศไหน ๆ เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าสาเหตุของปัญหามีมากกว่าปัญหาภายในของครอบครัวนั้น ๆ เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง เป็นปัญหาที่ผู้ชายไม่สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ที่ไม่แสวงประโยชน์จากเด็ก ตราบใดที่เขายังคิดว่าเด็กเป็นสมบัติของเขาอยู่ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการสนับสนุนจากสังคมปิตาธิปไตย นักสตรีนิยมที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์มีความเห็นว่าการที่ผู้ชายไม่ได้มีส่วนร่วมในการเลี้ยงลูกอย่างใกล้ชิดทำให้ขาดการสร้าง ความเชื่อมโยงในทางอารมณ์กับลูก (Dominelli and McLeod, 1989, p. 66) และง่ายต่อการรับเอาความคิดแบบปิตาธิปไตยเข้าไปในความคิดโดยไม่มีข้อโต้แย้ง ทางแก้ทางหนึ่งอาจเป็นการเรียกร้องให้ผู้ชายมีส่วนร่วมในการดูแลลูกตั้งแต่เด็กร่วมกับแม่ให้มากขึ้น เพื่อให้พ่อสร้างและพัฒนาความผูกพันและความรักกับลูกสาว โดยไม่มองเห็นว่าเป็นเพียงเด็กหญิงคนหนึ่งซึ่งเป็นสมบัติของเขา และเขามีสิทธิจะทำอย่างไรกับเธอก็ได้

การศึกษาการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งทำงานคุ้มครองเด็กในประเทศอังกฤษ (Scourfield, 2003, 16) พบว่าในการทำงานด้านคุ้มครองเด็ก นักสังคมสงเคราะห์มักจะทำหน้าที่กับผู้หญิง ซึ่งทำหน้าที่เป็น ผู้ดูแลเด็กของครอบครัว (แม่) เป็นส่วนใหญ่ ผู้ชายหรือพ่อมักไม่อยู่เมื่อนักสังคมสงเคราะห์ ออกเยี่ยมบ้าน หรือไม่ให้ความร่วมมือ หรือเป็นผู้กระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก ในครอบครัว การที่เด็กจะถูกแยกออกจากครอบครัวหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ ความสามารถของแม่ใน การดำเนินบทบาทของแม่ในการดูแลเด็ก เพื่อเปลี่ยนสถานการณ์ ในบ้านให้ดีขึ้น เช่น การทำความสะอาดบ้าน การดูแลทางโภชนาการ การป้องกันลูกจากการกระทำรุนแรงของ ผู้ชายในบ้าน เป็นต้น ในสถานการณ์ที่ผู้ชายเป็นผู้ก่อความรุนแรง นักสังคมสงเคราะห์ คิดว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่จะให้ผู้ชายผู้ก่อปัญหาออกจากบ้านไป หากกรณีไม่รุนแรง ถึงขั้นต้องขึ้นศาล โดยมิได้พิจารณาสถานภาพของผู้หญิงว่ามีอำนาจ ในการต่อรองให้ผู้ชาย ออกจากบ้านหรือไม่

ค. สิทธิในเนื้อตัวร่างกายของเด็กหญิง

เรื่องของสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของตนเองนั้น เป็นประเด็นหลักในการต่อสู้ของสตรีนิยม โดยเฉพาะ ในเรื่องสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ ซึ่งนโยบายของรัฐเข้ามากำหนดว่าผู้หญิงควรมีลูกเมื่อใด ควรมีกี่คน ควรเป็นเพศใด จนกระทั่งควรมีระยะเวลาห่างในการตั้งครรภ์แต่ละครั้งนานเท่าใด ตลอดจนการปฏิบัติตนก่อน ระหว่าง และหลังคลอดบุตร เรียกได้ว่ารัฐได้เข้ามามีบทบาทถึงในทุกๆ ส่วนในบ้าน แม้แต่ในห้องนอนเลยทีเดียว และการต่อต้านการทำแท้งของผู้หญิง โดยไม่สนใจสาเหตุแห่งความจำเป็น เรื่องที่สองคือเรื่องของสิทธิในการข่มขืนผู้หญิงของสามี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงไม่มีสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของตนเอง

ชาร์ลีสตาร์ท บันช์ (Bunch, 1990 อ้างถึงใน กฤตยา อาชวนิชกุล, 2547, น.5) นักสตรีนิยมกล่าวว่าขอบเขตทางรูปธรรม หรือขอบเขตทางกายภาพที่มองเห็นชัดเจนที่สุดในการต่อสู้ทางการเมืองเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง ก็คือร่างกายของผู้หญิงเอง บนเหตุผลที่ว่าสิทธิและบทบาทที่กำหนดชีวิตผู้หญิงอยู่ทุกวันนี้ล้วนถูกสร้างขึ้น และอยู่ภายใต้เงื่อนไขของระบบคิดที่ว่า สิทธิและบทบาทเหล่านั้นคือสิ่งที่สอดคล้องมากที่สุดต่อสรีระของผู้หญิง เราคงต่างได้ยินได้ฟังกันอยู่เสมอว่าบทบาทที่สำคัญที่สุดของผู้หญิงทุกสังคมก็คือ การเป็นเมียและแม่ และเหตุผลสำคัญที่เป็นข้ออ้างในการวางบทบาทนี้ก็คงไม่พ้นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสามารถในการตั้งครรภ์ และสืบทอดเผ่าพันธุ์มนุษย์ในรุ่นต่อๆ ไปของผู้หญิงนั่นเอง (women's reproductive capacities)

การที่เด็กหญิงถูกทารุณกรรมทางเพศ เป็นการกระทำที่บ่งบอกว่า คนอื่นมีสิทธิในร่างกายของเธอมากกว่าตัวเธอ ผู้กระทำทารุณกรรมทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เป็นคนในครอบครัว ประกาศให้รู้ว่าผู้มีอำนาจเหนือกว่าเธอ ย่อมมีสิทธิในร่างกายของเธอด้วย เธอเป็นสมบัติของพ่อ และเมื่อเธอได้รับความช่วยเหลือจากผู้ทำงานในระบบการคุ้มครองเด็ก บุคลากรในทีมสหวิชาชีพเหล่านั้น ปฏิบัติการต่างๆ ตามระเบียบกฎหมาย และกฎหมายที่ระบุไว้ เพื่อให้ความช่วยเหลือ ซึ่งโดยไม่ตั้งใจ และในนามของความหวังดี ก็เป็นการแสดงอำนาจเหนือเนื้อตัวร่างกายของเด็กหญิงอีกเช่นกัน เช่น การถูกนำตัวไปยังสถานที่ต่าง ๆ ตามกระบวนการทั้งทางด้านสาธารณสุข เพื่อไปตรวจร่างกาย ด้านกฎหมาย ในการให้ปากคำ สอบพยาน ให้การในชั้นศาล และ ด้านสังคม ในการนำเด็กหญิงไปยังสถานที่ปลอดภัย การย้ายสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการชั่วคราว หรือเป็นการถาวรก็ตาม เด็กหญิงผู้ถูกกระทำทารุณกรรม ต้องปฏิบัติตามที่บุคลากรด้านต่างๆ กำหนด และดำเนินการ โดยไม่อาจขัดขืน รวมไปถึงการให้ความยินยอมและความร่วมมือในกระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวกับเธอนั้น กลับทำโดยพ่อหรือแม่ หรือผู้ปกครองของเธอ มากกว่าที่จะเป็นความยินยอมจากตัวเธอเอง

พริศรา แซ่ก้วย สรุปเรื่องนี้ไว้อย่างได้ใจความในบทบรรณาธิการ หนังสือ “ทั้งรัก ทั้งใคร่ ทั้งใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิง” ว่า

“ผู้หญิงเป็นเพศที่ไร้อำนาจ และความไร้อำนาจมาจากการที่ผู้หญิงไม่สามารถและในบางครั้งก็ไม่มีสิทธิที่จะควบคุมเนื้อตัวร่างกายของตัวเองได้ ผู้หญิงจำนวนมากจึงต้องตกเป็นเป้าของความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ” (พริศรา แซ่ก้วย, 2548, น. 14)

ง. แนวคิดนโยบายสังคมกับการคุ้มครองเด็กหญิง

สำหรับนักสตรีนิยมที่สนใจด้านนโยบายสังคมนั้น มองว่าความรุนแรงต่อผู้หญิงเกิดขึ้นในพื้นที่สามส่วน ซึ่งแยกจากกันไม่ได้ และมีการเชื่อมโยงเกี่ยวพันซึ่งกันและกันเพื่อให้ปีศาจปีศาจดำรงอยู่ได้ พื้นที่ทั้งสามส่วนนั้นคือ ในครอบครัว ที่ทำงาน และรัฐ การที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิงในบ้านของตนเอง ทำให้ง่ายต่อการที่ผู้ชายจะใช้อำนาจเหนือผู้หญิงในที่ทำงาน และในทางกลับกัน การใช้อำนาจเหนือผู้หญิงในที่ทำงาน ก็ทำให้การรักษาอำนาจที่บ้านเป็นไปได้โดยง่าย ในขณะที่เดียวกันอำนาจของผู้ชายในรัฐ ให้ความสนับสนุน และได้รับการสนับสนุนจากการใช้อำนาจของผู้ชายในบ้าน และในที่ทำงานด้วย (Pascall, 1997, p. 42)

จิลเลียน ปาสคอลล มีความเห็นว่า ความรุนแรงที่เกิดในบ้าน ตรงข้ามกับอุดมคติเกี่ยวกับบ้านที่คนทั่วไปเข้าใจ เช่น คำกล่าวที่ว่า บ้านคือวิมานของเรา บ้านเป็นสถานที่แห่งความปลอดภัย ความไว้วางใจ ความรักและความเข้าใจ ครอบครัวเป็นหน่วยที่รวมคนไว้ด้วยความต้องการที่ตรงกัน แต่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ภายในบ้าน ทำให้เห็นว่า บ้านไม่ใช่ที่ที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิง แต่เป็นที่ที่ก่อให้เกิดอารมณ์ผกผันมากมาย ทั้งความโกรธ ความเกลียดชัง และความรัก และผู้ชายในบ้านมีอำนาจเหนือผู้หญิง ความรุนแรงในครอบครัวทำให้เห็นชัดเจนว่าครอบครัวเป็นหน่วยในทางการเมืองและเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ในประเทศอังกฤษสิทธิของผู้ชายที่จะทำร้ายภรรยาเพิ่งจะถูกเพิกถอนไปในปี 1990 เมื่อมีการแก้ไขกฎหมายที่อนุญาตให้สามีข่มขืนภรรยาได้ แต่ในประเทศไทย องค์การผู้หญิงได้เพียรพยายามมาเป็นเวลาแรมปีที่จะผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้ และเพิ่งทำได้สำเร็จในปี 2550 นี้เอง

เช่นเดียวกับที่ปาสคอลลกล่าวไว้ การเกิดขึ้นของบ้านพักฉุกเฉินสำหรับผู้หญิง และศูนย์พึ่งได้ ในประเทศไทย ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวถูกเปิดโปงขึ้นเช่นกัน การขาดแคลนทรัพยากร ไม่ว่าจะเงินหรือที่อยู่ของตนเอง หรือวิถีการดำรงชีวิตโดยอิสระ ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถหนีจากความรุนแรงนั้นได้ ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่ประสบกับความรุนแรงในครอบครัวมักจะต้องพึ่งพาผู้ชายในเรื่องของรายได้ ดังนั้นเราคงพอจะสรุปได้ว่านี่เป็นภาพในความเป็นจริงของครอบครัว ของบ้าน การที่ชีวิตของผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชายอย่างไม่มีเงื่อนไข ทำให้ผู้ชายมีอำนาจ

ผู้ศึกษาเห็นว่าแนวคิดสตรีนิยมแนวสุดขั้วนั้น สามารถนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการทารุณกรรมทางเพศเด็กหญิง ทั้งในระดับบุคคล และระดับโครงสร้างของสังคม และเมื่อประกอบกับแนวคิดสตรีนิยมสายนโยบายสังคม ก็ยิ่งทำให้เราเห็นภาพของสังคมที่รักษาอำนาจของผู้ชายให้เหนือผู้หญิงไว้ตลอดเวลา และส่งต่ออำนาจนี้จากรุ่นสู่รุ่นตลอดมา

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมในประเทศไทย ยังไม่พบว่ามีการศึกษาในเรื่องการทำงานของทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ โดยวิเคราะห์จากมุมมองสตรีนิยม ส่วนใหญ่ เป็นการศึกษางานของทีมสหวิชาชีพ ว่ามีลักษณะการทำงานอย่างไร และมีอุปสรรคปัญหา อย่างไรก็ตาม รวมถึงการทำงานหลังพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็กมี ปัญหา อย่างไรก็ตาม และการศึกษาเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการศึกษารื่อง ความรุนแรงหรือการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงนั้น ผู้วิจัยส่วนมากจะมองไปที่กลไกในการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านกฎหมาย ด้านการบำบัดฟื้นฟู แต่ยังไม่พบการวิเคราะห์ด้วยมุมมองสตรีนิยม เป็นที่น่าเสียดายว่าการศึกษาในเรื่องการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงนั้น โดยเฉพาะงานของ ทศนีย์ ปุวรรตน์ และรสสุคนธ์ ทาวิยะ (2547) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยมุมมองสตรีนิยมเพื่อให้เข้าใจรากของปัญหาที่มา จากสังคมชายเป็นใหญ่ได้ แต่ไม่ได้มีการศึกษาในแง่มุมนี้ อีกทั้งยังละเลยมุมมองของชีวิตหญิงผู้เป็นแม่ไป ไม่ได้สืบค้นหาสาเหตุที่ทำให้แม่ตกอยู่ในภาวะจำยอมให้ผู้เป็นพ่อกระทำความผิดกับลูกสาว และไม่ต้องการดำเนินคดีแต่อย่างใด ผลกระทบจากความรุนแรงเหล่านี้ต่อชีวิตของเด็กหญิงที่จะกลายเป็นคุณค่าของสังคมที่ยอมรับชายเป็นใหญ่จะถูกน้อมรับไว้ในตัวเด็กหญิง (internalize) และอาจจะมีผลต่อการดำเนินชีวิต การเลี้ยงดูลูก ๆ ของตนเองเมื่อพวกเขาเติบโตขึ้นได้

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ เช่น ผู้ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์ และผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย เพื่อศึกษาว่าผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละด้านมีความเข้าใจในแนวคิดเรื่องคุ้มครองเด็ก และบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างไร ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็น

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานสหวิชาชีพในการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ และความรุนแรงในครอบครัวโดยตรง ซึ่งใช้การวิธีการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดทางสังคมสงเคราะห์มีดังนี้

งานของจิราภา ชมชื่นจิตต์ ในปี พ.ศ. 2542 ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานสหวิชาชีพในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ : ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็ก จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการปฏิบัติงานสหวิชาชีพในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ ของวิชาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับ การปฏิบัติงานสหวิชาชีพในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติงานสหวิชาชีพในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานสหวิชาชีพในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ เป็นการทำงานเพื่อให้เด็กได้รับบริการที่เหมาะสม ได้แก่ บริการทางการแพทย์ บริการทางสังคมสงเคราะห์ และบริการทางกฎหมาย โดยจะมีลักษณะของการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีม หรือมีการประสานงานส่งต่อข้อมูลกัน โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ และบทบาทของแต่ละวิชาชีพจะแตกต่างกันไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบตามภารกิจหลักของหน่วยงานที่ตนเองสังกัดอยู่ โดยมีขอบข่ายให้วิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นแกนกลางในการประสานงาน และมีรูปแบบหรือลักษณะของการปฏิบัติงานร่วมกัน 2 รูปแบบ คือ การประสานงานหรือส่งต่อข้อมูลซึ่งกันและกัน และรูปแบบการร่วมประชุมทีมเพื่อปรึกษาหาแนวทางในการช่วยเหลือร่วมกัน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการประสานงานหรือการส่งต่อข้อมูลมากกว่าด้วยข้อจำกัดหลายประการ ในส่วนของปัญหาอุปสรรค พบว่า แต่ละวิชาชีพที่เข้าร่วมทีมมีหน้าที่การงานประจำและโดยส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ ทำให้มีข้อจำกัดหลายอย่างในการปฏิบัติงาน การประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือยังทำได้ไม่ทั่วถึง และทันท่วงที เนื่องจากยังไม่มีเจ้าหน้าที่ประสานงานที่ทำงานประจำ หรือเป็นเจ้าหน้าที่ของศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กจังหวัดเชียงใหม่จริง ๆ รวมถึงขาดสถานที่ในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงาน และการขาดหน่วยงานเอกชนในพื้นที่ ที่ทำงานด้านการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมโดยตรง

งานวิจัยของ ทศนีย์ ปุวรรณ์ และ รสสุคนธ์ ทาริยะ (2547) เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการดูแลบำบัดฟื้นฟูเด็กถูกทารุณกรรมทางเพศในครอบครัวที่อยู่ในเครือข่ายบ้านพักเด็กจังหวัดเชียงใหม่ กรณีศึกษา การเข้าถึงอัตลักษณ์ของเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศโดยบุคคลในครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการมองตัวตน การให้ความหมายจากการถูกระทำ

สลินลา สิงห์พันธุ์ (2542) ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติของแพทย์เพื่อการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม ซึ่งแพทย์เป็นหนึ่งในทีมสหวิชาชีพที่จำเป็นในการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ ในฐานะผู้ให้การบำบัดรักษาทางร่างกายและจิตใจแก่เด็ก งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. อธิบายถึงการปฏิบัติของแพทย์ในการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม
2. อธิบายถึงคุณลักษณะพื้นฐานของแพทย์ ประสิทธิภาพการทำงาน และนโยบายของโรงพยาบาล
3. วัดระดับความรู้ของแพทย์ ในการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม
4. วัดระดับทัศนคติของแพทย์ ต่อการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม
5. วัดระดับการรับรู้บทบาทของแพทย์ในขบวนการยุติธรรม
6. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะพื้นฐาน ประสิทธิภาพการทำงาน นโยบายความรู้ ทัศนคติ การรับรู้บทบาท กับการปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสถิติ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากแพทย์ 110 คน จากโรงพยาบาลที่มีขนาด 250 เตียงขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผู้ที่ให้การรักษาพยาบาลเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม

ผลการวิจัยพบว่าแพทย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.4 เป็นแพทย์หญิง และร้อยละ 76.4 มีตำแหน่งเป็นกุมารแพทย์ โรงพยาบาลที่แพทย์สังกัดมีนโยบายในการคุ้มครองสิทธิเด็กร้อยละ 70 และแพทย์ร้อยละ 80.9 มีความรู้ในการคุ้มครองสิทธิเด็กอยู่ในระดับสูง และร้อยละ 76.4 มีทัศนคติไม่แน่ใจต่อมาตรการทางกฎหมาย และร้อยละ 97.3 มีทัศนคติเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่า “เด็กมีฐานะเป็นปัจเจกชน” แพทย์ร้อยละ 88.2 มีการรับรู้บทบาทในขบวนการยุติธรรมมาก และแพทย์มีการปฏิบัติเกือบทุกครั้งในการคุ้มครองเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมร้อยละ 73.7 ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะพื้นฐานทางประชากร ความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้บทบาทไปหาความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ พบว่า ตำแหน่ง ประสิทธิภาพในการรักษาเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม นโยบายของหน่วยงาน ความรู้และการรับรู้บทบาทของแพทย์มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สลินลา ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมสำหรับแพทย์ ไว้ว่าควรกำหนดให้นโยบายที่ชัดเจนในการปฏิบัติ และแพทย์ผู้ให้การรักษาควรมีความรู้ในเรื่องการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมอย่างถูกต้อง เพื่อช่วยให้เด็กได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างแท้จริง

งานของเจียร์ไท รอตครูทา (2543) เรื่อง การคุ้มครองสิทธิเด็กที่เป็นผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ ขึ้นสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างจากพนักงานสอบสวน (91 คน) พนักงานอัยการ (83 คน) และทนายความ (100 คน)

ด้านความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องการล่วงละเมิดทางเพศเด็ก ผู้บังคับใช้กฎหมายมีความรู้ความเข้าใจในระดับดี แต่จะเข้าใจเฉพาะความรู้ด้านกฎหมายและด้านสังคมเท่านั้น ส่วนความรู้ความเข้าใจด้านผลกระทบต่อเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศนั้นอยู่ในระดับที่ไม่ดี

ด้านเกี่ยวกับแนวการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนในการคุ้มครองและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศเด็กนั้น ผู้บังคับใช้กฎหมายมีความเข้าใจและเห็นด้วยต่อการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ทั้งพอใจกับการที่จะนำกฎหมายใหม่เข้ามาใช้ เช่น การนำกลุ่มสหวิชาชีพ นำเทคโนโลยี เทคนิค ทักษะ มาช่วยในการสอบสวน ทั้งพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ยอมรับต่อหลักการใหม่ด้วยโดยเน้นที่ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

ด้านแนวทางในการคุ้มครองป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศเด็กในสังคมไทย ผู้บังคับใช้กฎหมายเห็นด้วยกับแนวทางที่ควรจะนำกฎหมายที่มีลักษณะคุ้มครองมาใช้ และเห็นว่าควรจะให้กฎหมายได้บัญญัติถึงความหมายของคำว่า “ข่มขืนกระทำชำเรา” ทั้งเชื่อว่าการสอบสวนเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศที่อยู่ภายใต้การดูแลของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ นั้นจะเป็นผลดีต่อการสอบสวนแต่ไม่มั่นใจว่าผลจากการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะทำให้การกระทำผิดต่อเด็กนั้นลดลง

ข้อคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค พบว่าผู้บังคับใช้กฎหมายส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อผลกระทบทางร่างกายและจิตใจของเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผลที่ติดตามมาคือแนวทางปฏิบัติงานด้านการสอบสวนต่อเด็กจะกระทำเหมือนคดีอาญาปกติทั่ว ๆ ไป ไม่แตกต่างจากการสอบสวนผู้ใหญ่ เด็กจะถูกข่มขืนทางใจซ้ำแล้วซ้ำอีก

วาสนา แก้วพรัตน์ (2544) ศึกษาเรื่อง การคุ้มครองผู้เสียหายกรณีเด็กถูกกระทำทารุณทางเพศ ก่อนและหลังเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประสบการณ์ในการให้ความคุ้มครองเด็ก ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการช่วยเหลือ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ประกอบวิชาชีพต่อการพัฒนาแนวทางในการคุ้มครองเด็กผู้เสียหาย

